

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100151 0506

Sfi och Grundläggande vuxenutbildning

splaner och betygskriterier

**TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ**

olverket

Läroplan
1007

Pedagogiska biblioteket

Läroplan
1007

Sfi och Grundläggande vuxenutbildning

Sfi och Grundläggande vuxenutbildning är ett samlingshäfte med utdrag ur Statens Skolverks Författningssamling (SKOLFS). Styrdokumenten för dessa två skolformer har hittills funnits i flera olika publikationer och varit svåra att hitta. De finns nu också att hämta på Skolverkets hemsida <http://www.skolverket.se>

Viktigt att notera är att texterna i häftet är utdrag ur de styrdokument som gäller just nu, mars 1998. Styrdokumenten på Skolverkets hemsida kommer i fortsättningen att uppdateras så snart som ändringar och tillägg görs.

Skolverket

Beställningsadress:

Liber Distribution
Publikationstjänst
162 89 Stockholm
Telefon: 08-690 95 76
Telefax: 08-690 95 50
E-postadress: skolverket.lidi@liber.se

Beställningsnummer: 98:352
Skolverkets dnr: 98:2380

Materialet är gratis. Kostnad för porto och expeditonsavgift tillkommer. Materialet får även fritt kopieras.

Innehåll

Utdrag ur:

SKOLFS 1994:23	5	SKOLFS 1994:28	27
Förordning om särskilda programål för grundläggande vuxenutbildning		Förordning om kursplan för svenskundervisning för invandrare	
Programmal för grundläggande vuxenutbildning		Kursplan för svenskundervisning för invandrare (sfi)	
SKOLFS 1994:24	6	SKOLFS 1994:44	30
Förordning om kursplaner i kärnämnen för grundläggande vuxenutbildning		Skolverkets föreskrifter om betygskriterier för kurs i svenska för invandrare (sfi)	
Svenska		Svenska för invandrare (sfi)	
Engelska			
Matematik		SKOLFS 1995:20	31
Samhällskunskap		Skolverkets föreskrifter om betygskriterier för nationell kurs i kärnämnet svenska som andraspråk	
Svenska som andraspråk		Betygskriterier för svenska som andraspråk i grundläggande vuxenutbildning	
SKOLFS 1994:25	15		
Skolverkets föreskrifter om kursplaner för grundläggande vuxenutbildning			
Biologi, fysik, kemi			
Biologi			
Fysik			
Kemi			
Geografi			
Historia			
Religionskunskap			
SKOLFS 1994:26	25		
Skolverkets föreskrifter om betygskriterier för nationella kurser inom grundläggande vuxenutbildning			
Betygskriterier för kurser inom grundläggande vuxenutbildning			
<i>Betygskriterier för kärnämnen</i>			
Engelska			
Matematik			
Samhällskunskap			
Svenska			
<i>Betygskriterier för övriga ämnen</i>			
Biologi			
Fysik			
Geografi			
Historia			
Kemi			
Religionskunskap			

Förordning om särskilda program mål för grundläggande vuxenutbildning

Syfte

Utbildningen skall utifrån de enskilda elevernas förutsättningar och behov ge kunskaper som grund för samhällsliv, yrkesliv och fortsatta studier. För de elever som har kort eller ingen tidigare utbildning skall grundläggande vuxenutbildning ge grundläggande kunskaper i läsning, skrivning och räkning.

Strävan

Skolan skall sträva mot att eleverna efter fullföljd utbildning har en stärkt självkänsla och tilltro till den egna förmågan att lära och kan formulera mål för ett fortsatt lärande, har ökade möjligheter att påverka och förbättra sina villkor i samhällsliv och yrkesliv bland annat genom att de kan beskriva och analysera sina erfarenheter och kunskaper, är vana att själva och i samverkan med andra belysa och lösa problem i vardagslivet.

Krav på utbildningen

Det är skolans ansvar att eleverna efter fullföljd utbildning

- behärskar det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka tankar och idéer i tal och skrift,
- behärskar grundläggande matematiskt tänkande och kan tillämpa det i vardagslivet och i yrkeslivet,
- har en förtrogenhet med centrala delar av vårt svenska och nordiska, inklusive det samiska, samt västerländska kulturarv,
- har utvecklat förståelse för andra kulturer,
- kan kommunicera i tal och skrift på engelska i vardagliga sammanhang och i enklare situationer i arbetslivet,
- känner till grunderna för samhällets lagar och normer och vet om sina rättigheter och skyldigheter i samhället,
- har kunskaper om länders och världsdelars ömsesidiga beroende av varandra,
- har kunskaper om medier och deras roll,
- har grundläggande kunskaper i datoranvändning,
- kan ta ansvar för, planera och utvärdera sina studier.

Förordning om kursplaner i kärnämnen för grundläggande vuxenutbildning

Svenska

Syfte

Att i tal och skrift kunna använda det svenska språket är en förutsättning för att aktivt kunna delta i samhällslivet. Det är därför skolans viktigaste uppgift att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. Skolans undervisning skall ge eleverna möjligheter att använda och utveckla sina färdigheter i att tala och lyssna, läsa och skriva. De skall få möta skönlitteraturen, grundläggande goda läsvanor och lära känna delar av vårt kulturarv. Förfärdigheter i svenska kan dock variera och de elever som är berättigade till det och behöver det skall få undervisning i svenska som andraspråk.

Språk och kultur är oupplösligt förenade med varandra. I språket finns våra rötter och vår kulturella identitet. Språket speglar skillnader mellan människor, deras personlighet, bakgrund, kön, intressen m.m. Språkets funktionella roll speglar också människors olika bevekelsegrunder, ambitioner och positioner. Språkets betydelse för vår personliga identitet gör det betydelsefullt att, inom ramen för skolans uppgift att lära eleverna att tala och skriva väl, skapa respekt för andras språk och sätt att uttrycka sig i tal och skrift.

Språket är också en väg till kunskap och det är av grundläggande betydelse för lärandet. Med hjälp av språket erövrar eleverna nya begrepp, de lär sig se sammanhang, tänka logiskt, granska kritiskt och värdera. Deras förmåga att reflektera och att förstå omvärlden växer.

Språket har en nyckelställning i skolarbetet. Det utvecklar en människas tänkande och kreativitet, hennes relationer till andra och hennes personliga och kulturella identitet. Genom språket blir kunskap synlig och hanterbar. Språkförmågan har alltså stor betydelse för allt arbete i skolan och för elevernas fortsatta liv och verksamhet.

Strävan

Skolan skall sträva mot att eleverna

- kan läsa och förstå texter av olika slag, såsom skönlitteratur, faktatexter och dagstidningarnas artiklar i allmänna ämnen och kan anpassa lässättet till textens karaktär och till syftet med läsningen,
- gör det till en vana att skriva och genom skrivandet får ett medel för kontakt och påverkan, tänkande och lärande och också ett värdefullt redskap för fortsatta studier,
- kan analysera, bearbeta och förbättra sitt språk både självständigt och i samarbete med andra,
- gärna läser på egen hand för att stilla sin nyfikenhet och uppnå personlig tillfredsställelse,
- i samtal med andra kan uttrycka de känslor och de tankar litteraturen väcker,
- lär känna svensk skönlitteratur från olika tider och i skilda former,
- får kunskaper om centrala författarskap och därigenom blir förtrogna med svensk kultur,
- lär känna skönlitteratur från de nordiska länderna och från andra delar av världen och får förståelse för kulturens mångfald,
- får kunskaper om språkets betydelse för människan och samhället,
- får kunskaper om det svenska språket, dess ursprung och historia, dess uppbyggnad och särart och dess ständigt pågående utveckling,
- får kunskaper om språken i våra nordiska grannländer,
- lär sig använda skriftspråkets normer för stavning, meningsbyggnad och bruk av skiljetecken samt lär sig utveckla en tydlig handstil,
- förstår grundläggande mönster och grammatiska strukturer i språket och inser att människor talar och skriver olika beroende på ålder, kön, utbildning, hemvist och syfte,
- får kunskap om tidningarnas, reklamens och andra mediers språk och funktion samt utvecklar sin förmåga att analysera, tolka och kritiskt granska budskap i olika medier,

- vänjer sig vid att utnyttja ett biblioteks möjligheter och att använda hjälpmedel som ordlistor, uppslagsböcker och datorer för att skriva och hämta information,
- inser hur lärande går till och lär sig att använda sina egna erfarenheter, sitt tänkande och sina språkliga färdigheter för att inhämta och befästa nya kunskaper,
- vänjer sig vid och stimuleras till att självständigt tänka och ta ställning i arbetet med litteratur och andra texter.

Karaktär och struktur

Språk och litteratur är ämnets centrala innehåll. Språkutveckling innebär att elevernas begreppsvärld vidgas, att de blir säkrare i att använda språket uttrycksfullt och tydligt i både tal och skrift och att deras förmåga att förstå och tillgodogöra sig litteratur successivt ökar.

Arbetet med språket och litteraturen har flera dimensioner. Det skall tillgodose elevernas behov att uttrycka vad de känner och tänker. Det skall ge gemensamma upplevelser att fundera över och tala om. Det skall ge kunskaper om det svenska språket och kulturarvet och om vår omvärld.

Språket

Goda språkfärdigheter får eleverna när de i meningsfulla sammanhang använder sitt språk: talar, läser, skriver och tänker. Genom att använda språket lär sig eleverna att klara situationer som ställer olika språkliga krav på t.ex. formell korrekthet, utförlighet eller inlevelse.

Språket utvecklas i ett socialt samspel med andra. Det utvecklas om man aktivt deltar i samtal, gestaltar, improviserar, berättar och redogör för andra, läser och förstår, skriver för att uttrycka känslor, tankar och idéer.

Alla människor har tidigt erfarenhet av hela det komplicerade system språket utgör. För att gå vidare i sin språkutveckling måste eleverna utifrån sina erfarenheter få upptäcka de kunskaper de själva har om språket och med lärarens hjälp lära mer om språkets uppbyggnad och system. Eleverna kan också utifrån sina erfarenheter bygga upp kunskap om hur språket fungerar i samspelet mellan människor och därigenom få perspektiv på sin egen språkförmåga.

Kunskaper om språkets struktur och uppbyggnad och om hur språket historiskt har utvecklats tillför språkutvecklingen andra dimensioner. Insikter om egen användning av språket, tillämpning av dessa kunskaper och nya faktakunskaper om språket byggs upp i ett ständigt växelspel och bidrar till elevernas språkutveckling. Läraren skall kontinuerligt följa elevernas utveckling och arbete. Det är särskilt viktigt att uppmärksamma om en elev i vissa skeden behöver mer hjälp för att gå framåt.

Litteraturen

Skönlitteraturen öppnar nya världar och förmedlar upplevelser och spänning, humor, tragik och glädje. Skönlitteraturen hjälper eleverna att förstå världen och sig själva. Litteraturläsning är också viktig för att utveckla den egna språkbehandlingen och språkriktigheten.

Skönlitteratur ger kunskaper om kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika tider och i olika länder. Litteraturen ger också perspektiv på det nära och vardagliga. Det är viktigt att eleverna får möta litteraturen i myter, i dikter, pjäser och prosaberättelser. Arbetet kring litteraturen genom samtal och skrivande hjälper eleverna att få svar på de stora livsfrågorna.

Skönlitteraturen bär en del av vårt kulturella arv och förmedlar kunskaper och värderingar. Litteratur fungerar som ett kitt i en kulturgemenskap och utbildningen har ett ansvar att lyfta fram den aspekten.

Mål som varje elev skall ha uppnått efter genomgången första del av utbildningen

Eleven skall

- kunna och våga använda sitt språk i olika sociala sammanhang,
- förstå hur skrift förmedlar budskap och förstå språkets uppbyggnad,
- känna till och kunna tillämpa de vanligaste reglerna för skriftspråket och de vanligaste reglerna för stavning,
- kunna skriftligt och muntligt ge enkel information och berätta om händelser,
- kunna skriva enklare meddelanden och brev,
- kunna praktiskt använda sina läs- och skrivfärdigheter i vardags- och samhällsliv,
- kunna läsa enkel berättande text samt förstå och diskutera innehållet,
- kunna tillgodogöra sig innehållet i skriftliga och muntliga meddelanden och instruktioner,
- ha någon insikt i hur man skriver och bearbetar texter på dator,
- ha någon förmåga att formulera sina studiemål och utvärdera studierna i svenska.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av den grundläggande vuxenutbildningen

Eleven skall

- aktivt kunna delta i samtal och diskussioner samt kunna redovisa ett arbete muntligt så att innehållet framgår tydligt,

- kunna läsa lättillgänglig skönlitteratur och dags-tidningarnas artiklar i allmänna ämnen med god förståelse så att innehållet kan återges sammanhängande,
- kunna skriva berättelser, brev, sammanfattningar och redogörelser så att innehållet framgår tydligt och därvid tillämpa skriftspråkets normer för stavning, meningsbyggnad och bruk av skiljetecken,
- ha elementära kunskaper om språket och kunna göra iakttagelser i människors olika språkbruk för att utveckla det egna språket,
- känna till några av de stora skönlitterära verken och författarskapen som ingår i vårt kulturarv,
- göra det till en vana att använda ord böcker, uppslagsböcker och grammatikor som hjälpmedel och att utnyttja datorer för skrivande, informationssökning och kommunikation.
- utvecklar sin förmåga att använda engelska för att berätta, beskriva och förklara, kan läsa och förstå texter av varierande slag, såsom nyhetsartiklar och faktatexter i tidningar och tidskrifter,
- läser och tillgodogör sig litteratur som kan möta behov av bl.a. spänning och upplevelser och som kan stimulera till fortsatt läsande,
- lär känna sådan skönlitteratur, poesi och musik som representerar såväl den engelskspråkiga kulturtraditionen som den kultur eleverna i dag omges av,
- vänjer sig vid att läsa engelska texter som an knyter till andra ämnen och till tema- och projektarbeten som rör egna intresseområden,
- kan formulera sig tydligt och vårdat i skrift och vänjer sig vid att uttrycka upplevelser och tankar i skrift så att skrivandet blir en hjälp att befästa och utveckla språket,
- lär sig att analysera, bearbeta och förbättra sitt språk mot allt större variation och formell säkerhet,
- inhämtar kunskaper om samhällsförhållanden och kulturliv i engelskspråkiga länder och lär sig beskriva och göra jämförelser med motsvarande förhållanden i den egna kulturen,
- gör det till en vana att använda ordböcker, uppslagsböcker och grammatikor som hjälpmedel och att utnyttja datorer för skrivande, informationssökning och kommunikation,
- har en tilltro till sin förmåga att använda engelska i alla sammanhang där det finns ett behov av att kommunicera på språket.

Engelska

Syfte

I en värld som präglas av internationella kontakter är det önskvärt att alla i Sverige behärskar engelska så väl, att de kan förstå och använda språket i både tal och skrift. Genom att det engelska språket numera har en så dominerande ställning i hela det internationella samhället fungerar det som ett globalt språk.

Det ökade utbudet av engelska i massmedier, det intensifierade reselivet och behovet av att kommunicera på många olika områden, såväl i privatlivet som i utbildningen och arbetslivet, gör att kraven på bredd och djup i engelskkunskaperna ständigt växer. Till denna breddning och fördjupning hör sådana kunskaper som ger vidgade perspektiv på levnadsförhållanden, tänkesätt, seder och kultur i engelskspråkiga länder.

Kursen i engelska skall ge eleverna så goda språkfärdigheter och så mycket relevant samhälls- och kulturkunskap att de kan använda språket i vardagliga situationer och i fortsatta studier.

Stråvan

Skolan skall sträva mot att eleverna

- förstår varierande former av engelskt tal och blir medvetna om de olika språkliga varianter som har sin grund i sociala och regionala skillnader inom den engelskspråkiga världen,
- kan inleda och delta i samtal och diskussioner och därvid uttrycka sina egna åsikter och bemöta andras,

Karaktär och struktur

Kunskaper i att använda det engelska språket och insikter i den engelskspråkiga världens kultur i vid mening utgör de centrala delarna i ämnet.

Kommunikativ språkfärdighet

Att kunna kommunicera med hjälp av språket står i fokus för språkinläringen. Undervisningen skall utgå från ett meningsfullt och intresseväckande innehåll. Eleverna utvecklar sin språkfärdighet genom att lyssna till och läsa om sådant som angår och engagerar dem och genom att använda språket för att uttrycka egna tankar i tal och skrift. Det språkliga och sociala samspelet eleverna emellan har här en viktig roll. Det ligger också ett värde i att eleverna försöker hitta vägar för att förstå eller göra sig förstådda även i situationer där den egna språkförmågan ännu inte riktigt räcker till.

I dag möter alla i Sverige det engelska språket framför allt genom det rika utbudet av engelskspråkiga TV-program. Det är därför väsentligt att i undervisningen i engelska söka fånga upp sådant som väcker intresse och

nyfikenhet. Det är naturligt att också lägga vikt vid grammatiska strukturer och mer formell språkträning. En sådan språkträning syftar till att utveckla såväl den formella säkerheten som förmågan att variera språket i fråga om ordförråd, fraser och satsbyggnad.

Uttalet är en viktig del av den språkliga kommunikationen. Elevernas uttal när det gäller enskilda ljud, betoning, intonation och rytm grundläggs från nybörjarstadiet och uppmärksammas sedan under hela studiegången. Förebilden för elevernas eget uttal bör vara värdad brittisk eller amerikansk engelska.

Interkulturell förståelse

Varje nytt språk är främmande också i den meningen att det – jämfört med modersmålet – ofta är uttryck för ett annorlunda sätt att bete sig, för olika levnadsförhållanden, för olika värderingar och för en annan kultur. För många av eleverna är kulturell mångfald en naturlig och integrerad del av den egna vardagen.

Kunskaper om de engelskspråkiga ländernas vardagsliv, historia, geografi, samhällsförhållanden och religioner har ett värde i sig. Sådana kunskaper ger också eleverna en bättre bakgrund när de söker förstå exempelvis film och litteratur, när de tar del av nyhetsförmedling i media och när de vill komma i personlig kontakt med engelsktalande. Eleverna får genom internationella jämförelser också nya perspektiv på svenskt samhällsliv och svenska förhållanden.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av den grundläggande vuxenutbildningen

Eleven skall

- förstå tydligt brittiskt och amerikanskt tal,
- kunna delta aktivt i samtal om vardagliga ämnen och kända förhållanden,
- på ett enkelt språk kunna muntligt berätta något som han eller hon hört, läst eller upplevt,
- kunna läsa och tillgodogöra sig innehållet i berättande och beskrivande texter samt ta fram fakta ur en saktext,
- kunna formulera sig skriftligt i enkla former, t.ex. i meddelanden och brev,
- ha allmänna kunskaper om samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt i engelsktalande länder,
- vara van att använda ordbok och grammatik som hjälpmedel vid läsning och skrivning på egen hand,
- vara van att ta ansvar för sin egen språkinläring.

Matematik

Syfte

Kursen i matematik har till uppgift att ge eleverna sådana kunskaper som de behöver för att

- kunna fatta välgrundade beslut i vardagslivets många valsituationer, för att
- kunna tolka och använda det ökande flödet av information samt för att
- kunna följa och delta i beslutsprocesser i samhället. Utbildningen skall utformas så att eleverna förstår värdet av att behärska grundläggande matematik och får tilltro till sin förmåga att lära sig och använda matematik. Den skall ge en god grund för studier i andra ämnen och för fortsatt utbildning och lärande.

Utbildningen i matematik skall utveckla elevernas problemlösningsförmåga. Många problem kan lösas i direkt anslutning till konkreta situationer utan att man behöver använda matematikens språk, symboler eller uttrycksformer. Andra problem behöver lyftas ut ur sitt sammanhang, ges en matematisk tolkning och lösas med hjälp av matematiska begrepp och metoder. Resultaten kan sedan tolkas och värderas i förhållande till det ursprungliga sammanhanget. Problem kan också vara relaterade till matematik som saknar direkt samband med den konkreta verkligheten.

De flesta matematiska begrepp och metoder som används i vårt vardagsliv har varit i bruk i många hundra år. Detta har bidragit till att många människor felaktigt uppfattar matematik som ett färdigt utvecklat ämne. Mot denna bakgrund är det viktigt att utbildningen ger eleverna en grundläggande insikt i ämnets historiska utveckling samt dess karaktär, betydelse och roll i vårt samhälle.

Informationsteknologin och spridningen av kraftfulla miniräknare och datorer har vidgat våra möjligheter att snabbt få bättre underlag för att fatta beslut. Användningen av denna teknologi ställer nya krav på matematikkunskaper. Det är utbildningens uppgift att lägga grunden till sådana kunskaper.

Strävan

Skolan skall sträva mot att eleverna

- får tilltro till det egna tänkandet och den egna förmågan att lära sig matematik och använda matematik i olika situationer,
- inser att matematiken har spelat och spelar en viktig roll i olika kulturer och verksamheter och får kännedom om historiska sammanhang, där viktiga begrepp och metoder inom matematiken utvecklats och använts,

- förstår och kan använda grundläggande matematiska begrepp och metoder,
- inser värdet av och kan använda matematikens språk, symboler och uttrycksformer,
- förstår och kan använda logiska resonemang, dra slutsatser och generalisera samt muntligt och skriftligt förklara och argumentera för sitt tänkande,
- förstår och kan formulera och lösa problem med hjälp av matematik samt tolka och värdera lösningarna i förhållande till den ursprungliga problemsituationen,
- kan ställa upp och använda enkla matematiska modeller samt kritiskt granska modellernas förutsättningar, begränsningar och användning,
- kan med förtrogenhet och omdöme utnyttja miniräknaren och datorns möjligheter.

Detta förutsätter att eleverna utvecklar goda kunskaper i aritmetik, geometri, statistik och algebra samt får grundläggande insikter i begreppen sannolikhet och funktion. Stråvan skall vara att eleverna utvecklar sin tal- och rumsuppfattning samt förstår och kan använda

- grundläggande talbegrepp och räkning med reella tal, närmevärden, proportionalitet och procent,
- olika metoder, måttssystem och mätinstrument för att jämföra, uppskatta och bestämma storleken av viktiga storheter,
- grundläggande geometriska begrepp, egenskaper, relationer och satsar,
- grundläggande statistiska begrepp och metoder för att samla in och hantera data och för att beskriva och jämföra viktiga egenskaper hos statistisk information,
- grundläggande algebraiska begrepp, uttryck, formler, transformationer, ekvationer, olikheter och system av ekvationer som verktyg vid problemlösning och vid beskrivningar av olika fenomen,
- grundläggande egenskaper hos viktiga funktioner och motsvarande grafer,
- begreppet sannolikhet i konkreta slumpsituationer.

Karaktär och struktur

Matematik, som är en av våra allra äldsta vetenskaper, studerar begrepp med väldefinierade egenskaper. Den utgår från begreppen tal och rum och har i stor utsträckning inspirerats av naturvetenskaperna. All matematik innehåller någon form av abstraktion. Likheter mellan olika företeelser observeras och dessa beskrivs med matematiska objekt. Redan ett naturligt tal är en sådan abstraktion. Tillämpningar av matematik i vardagsliv, samhällsliv och vetenskaplig verksamhet ger formuleringar av problem i matematiska modeller vilka stude-

ras med matematiska metoder. Resultatens värde beror på hur väl modellen beskriver problemet.

De senaste årens utveckling av kraftfulla datorer har gjort det möjligt att tillämpa allt mera precisa matematiska modeller och metoder i verksamheter där de tidigare inte varit praktiskt användbara. Detta har också lett till utveckling av nya forskningsfält i matematik som i sin tur lett till nya tillämpningar.

Matematik är en levande mänsklig konstruktion och en kreativ och undersökande aktivitet som omfattar skapande, utforskande verksamhet och intuition. Undervisningen i matematik skall ge eleverna möjlighet att utöva och kommunicera matematik i meningsfulla och relevanta situationer i ett aktivt och öppet sökande efter förståelse, nya insikter och lösningar på olika problem.

Matematik har nära samband med undervisningen i andra ämnen. Eleverna hämtar erfarenheter från omvärlden, som ger dem underlag för att utvidga sitt matematiska vetande. Begrepp och metoder hämtade från matematik behövs för att nå mål i andra ämnen. Undervisningen i matematik skall främja elevernas allsidiga kunskapsutveckling och särskild uppmärksamhet skall ges elever som kan behöva särskilt stöd och längre tid för att upptäcka och lära viktiga begrepp, metoder och samband.

Mål som varje elev skall ha uppnått efter genomgången första del av utbildningen

Eleven skall

- ha en grundläggande uppfattning som omfattar naturliga tal och enkla tal i bråk- och decimalform,
- kunna lösa matematiska problem i enkla vardags-situationer,
- kunna använda tabeller och diagram, göra mätningar och enkla beräkningar samt behärska de vanligaste enheterna.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av den grundläggande vuxenutbildningen

Eleven skall

- ha förvärvat sådana kunskaper i matematik som behövs för att kunna hantera situationer och lösa problem som vanligen förekommer i hem och samhälle och som behövs som grund i fortsatt utbildning och yrkesliv,
- ha fördjupat och vidgat sin taluppfattning till att omfatta hela tal och rationella tal i bråk och decimalform,

- ha goda färdigheter i överslagsräkning och räkning med naturliga tal, tal i decimalform samt med procent och proportionalitet – i huvudet, med hjälp av skriftliga räknemetoder och med miniräknare,
- kunna använda metoder, måttssystem och mätinstrument för att jämföra, uppskatta och bestämma längder, areor, volymer, vinklar, massor, tidpunkter och tidsskillnader,
- kunna känna igen, avbilda och beskriva viktiga egenskaper hos vanliga geometriska objekt samt tolka och använda ritningar och kartor,
- kunna tolka, sammanställa, analysera och värdera data i tabeller och diagram,
- kunna använda begreppet sannolikhet i enkla slump-situationer,
- kunna ställa upp och använda enkla formler och ekvationer vid problemlösning,
- kunna tolka och använda grafer till funktioner som beskriver verkliga förhållanden och händelser.

Samhällskunskap

Syfte

I kursen skall eleverna vidareutveckla sina möjligheter att aktivt verka i samhället, orientera sig i en komplex omvärld och fördjupa sina kunskaper om och insikter i grundläggande demokratiska värden. För detta krävs att eleverna får kunskap om nutida samhällsförhållanden och samhällsfrågor och deras bakgrund samt vana vid att söka och värdera information. Samhällskunskapen skall bidra till detta.

Eleverna skall fördjupa och bredda sina kunskaper så att de kan reflektera över såväl nationella som internationella samhällsförhållanden och samhällsfrågor, självständigt ta ställning och aktivt delta i samhällslivet. Därvid blir både de kunskaper som eleverna utvecklar och processen på väg till kunskaperna av central betydelse. Att formulera frågor, att använda olika kunskapskällor, att sammanställa, att göra analyser och bedömningar blir viktiga delar av ämnet.

Samhällskunskapsämnets uppgift är att levandegöra skilda samhälleliga verksamheter, att ge bilder av människor i skilda sociala sammanhang och skilda delar av Sverige och i andra länder. Eleverna skall få kunskaper som går utöver det som kan anses nödvändigt för att enbart fungera i samhället.

Strävan

Skolan skall sträva mot att eleverna

- vill omfatta och praktisera demokratins värdegrund och förstår hur olika ideologier och traditioner ger olika sätt att se på samhället,
- har vidareutvecklat sin kännedom om hur det svenska samhället är organiserat och har utvecklats samt kan jämföra med andra länder,
- utvecklar goda färdigheter att använda olika kunskapskällor samt kan sammanställa, bearbeta och kritiskt granska uppgifter och åsikter om samhället,
- reflekterar över internationella relationer och globala förhållanden såväl ur ekonomiska, sociala, politiska som kulturella aspekter,
- förstår orsakerna till internationella konflikter samt innebörd och konsekvenser av fredsträvanden och internationell samverkan på olika områden,
- får insikter om samspelet mellan samhälle och natur i ett utvecklingshistoriskt och samhälleligt perspektiv samt blir medveten om ekonomiska och politiska aspekter på miljöfrågor,
- får en sådan kunskap om samhällsförhållanden, samhällsfrågor och rättigheter och skyldigheter att eleverna kan delta aktivt i samhällslivet,
- utifrån kunskap om människors utveckling och villkor i samhället får en ökad förståelse för den egna utvecklingen så att det bidrar till en trygg identitet och tilltro till den egna förmågan,
- utvecklar sin förmåga att argumentera och självständigt uttrycka ståndpunkter och därmed ges tilltro till den egna förmågan att påverka samhällsutvecklingen.

Karaktär och struktur

Ämnet samhällskunskap hämtar begrepp och perspektiv från en rad kunskapsfält som behandlar olika aspekter av samhället, bl.a. statsvetenskap, ekonomi, sociologi och juridik.

Samhällskunskapsämnets centrala kunskapsområden är samhällsförhållanden och samhällsfrågor, dvs. verksamheten i samhället samt uppgifter, problem och möjligheter både i ett nationellt och ett internationellt perspektiv. Ämnet kan studeras dels med utgångspunkt från människan i samhället och människans livsmönster, dels med utgångspunkt i det sätt samhället är uppbyggt på, samhällsorganisationen. Livsmönster och samhällsorganisation kan dock inte ses som skilda från varandra, de påverkar varandra ömsesidigt. Att parallellt studera livsmönster och samhällsorganisation ger dynamik och ökar förståelsen av samspelet mellan människa och samhälle.

Livsmönster och samhällsorganisation

Människor ingår i olika sociala sammanhang, i familj och andra relationer, i olika grupper i arbete och på fritid. De har olika normer och värderingar, kulturer och traditioner, de formar sina liv på olika sätt. Dessa utgör livsmönster. Livsmönstren har historiska rötter och de förändras över tiden. De påverkas av sociala, ekonomiska, geografiska och kulturella förhållanden och de är delvis olika för kvinnor och män.

Människors liv påverkas också av det samhälle de lever i, den samhällsorganisation de ingår i. Samhällsorganisationen har också vuxit fram och den omprövas och förändras fortlöpande av enskilda och grupper av människor. Samhällsorganisationen är de övergripande strukturerna i samhället, antingen de finns på lokal, nationell eller internationell nivå. Exempel på samhällsorganisationen är hur styrelsesätt och rättssystem utformas, hur bostadsområden byggs, hur produktion, handel och ekonomi organiseras, hur socialpolitik utformas samt hur demokratis innebörd tolkas och uttrycks.

Förhållandet mellan livsmönster och samhällsorganisation avspeglas i olika kunskapsområden. Demokratis innebörd och tolkning har naturligtvis en relation till styrelseskick och andra delar av samhällsorganisationen, men också en bäring mot livsmönster i familj, grannskap, på arbetsplatsen, på fritiden.

I ämnet samhällskunskap är studie- och yrkesliv viktiga delar. Även könsrollfrågor behandlas. Av vikt är också att eleverna får kunskaper i ekonomiska frågor så att de får bättre förutsättningar att sköta sin privatekonomi och förstår viktiga samhällsekonomiska frågor.

Livsmönster och samhällsorganisation i andra länder och kulturer ingår i samhällskunskapsämnet. Konflikter och konfliktlösning, Sveriges relationer med omvärlden liksom andra internationella relationer, såsom folkrättsliga frågor, nedrustning och FN:s arbete för att förhindra väpnade konflikter, har också en plats i ämnet. Detta innefattar även relationerna mellan rika och fattiga länder liksom kunskaper om det bistånds- och solidaritetsarbete som bedrivs i internationella sammanhang. Frågor om främlingsfientlighet och rasism är ett annat kunskapsområde inom ämnet.

Ämnet samhällskunskap är, tillsammans med de naturvetenskapliga ämnena, ett av de viktigaste ämnena när det gäller att ge miljöfrågorna en bakgrundsteckning. Ämnet har ansvar för att beskriva de drivkrafter – ekonomiska och politiska – som framkallar miljöproblemen av skilda slag, men också om hur dessa drivkrafter kan utnyttjas för att åtgärda problemen.

Perspektiv

I samhällskunskapsämnet är tre perspektiv särskilt väsentliga, det historiska perspektivet, det pluralistiska perspektivet och det demokratiska perspektivet.

Samhällskunskapsämnets kärna är förståelse av nutiden, en förståelse som samtidigt skall ge möjlighet att söka

bedöma och påverka framtiden. Men denna förståelse av nutiden sker genom att det historiska perspektivet ständigt är närvarande. Samhälleliga förhållanden i nutiden är resultatet av historiska processer, även om samhälleliga förändringar kan komma snabbt och oväntat och det kan vara svårt att bedöma olika faktorerens betydelse.

Eleverna skall i undervisningen i samhällskunskap få möta det pluralistiska samhället med dess olika uppfattningar och åsikter. Människor har olika uppfattningar om hur samhället ser ut och fungerar. Att se motsättningarna och konflikterna i samhället skapar förutsättningar för att förstå dynamiken i samhällsutvecklingen. Konflikter och konkurrerande bilder av olika fenomen i samhället skall därför lyftas fram och behandlas i undervisningen.

Undervisningen skall också innefatta ett demokratiskt perspektiv. Studier i samhällskunskap rör ofta för människor centrala frågor, t.ex. om mänskliga rättigheter, makt och förtryck. När dessa och liknande frågor behandlas kommer utbildningens värdegrund ofta att beröras. Det är då viktigt att markera att utbildningen inte är värdeneutral. Undervisningen skall stå för demokratis grundläggande värden. Samhällskunskapsämnet har till uppgift att ta upp den demokratiska värdegrunden i ett analyserande perspektiv och utveckla elevernas förmåga att granska, värdera och ta ställning.

Ett demokratiskt förhållningssätt innebär också att eleverna ges inflytande och får ta personligt ansvar; de skall få praktisera och reflektera över demokratiska arbetssätt och arbetsformer i utbildningen.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av den grundläggande vuxenutbildningen

Eleven skall

- känna till grundläggande mänskliga rättigheter och skyldigheter och demokratiska friheter och kunna tillämpa ett demokratiskt arbets- och beslutssätt i samhälls- och yrkesliv samt förstå innebörden av de grundläggande norm- och rättssystemen i Sverige,
- känna till det svenska styrelsesättets framväxt och grunddragen i det svenska samhällssystemets uppbyggnad på nationell, regional och lokal nivå samt kunna jämföra med Norden och några andra länder,
- ha kunskaper om samhällsekonomi och miljöfrågor på olika nivåer i samhället samt kunna jämföra med några andra länder,
- kunna reflektera över människors livsmönster och hur dessa skiftar utifrån t.ex. kön samt social och kulturell bakgrund,
- förstå varför Sverige engagerar sig internationellt, känna till grunddragen i svensk utrikes- och säkerhetspolitik samt vara orienterad om internationella samverkans- och konfliktfrågor,

- kunna använda olika kunskapskällor samt kunna sammanställa, bearbeta, granska och värdera uppgifter och åsikter från olika källor och opinionsbildare.

Svenska som andraspråk

Syfte

I ämnet svenska som andraspråk skall elever som har ett annat modersmål än svenska få möjlighet att vidareutveckla sin förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt på svenska i vardagsliv, samhällsliv, utbildning och arbetsliv. Kunskaper i svenska är i regel en förutsättning för studier i andra ämnen i det svenska utbildningssystemet. Syftet är att eleverna genom den grundläggande vuxenutbildningen skall uppnå en funktionell behärskning av språket, som så långt möjligt är i nivå med den som eleverna med svenska som modersmål har.

Till utbildningen i svenska som andraspråk i den grundläggande vuxenutbildningen kommer studerande av två kategorier. Dels finns det en grupp som ännu inte kan läsa och skriva eller har mycket begränsad färdighet och som inom grundläggande vuxenutbildning får lära sig alfabetisering och grunderna i läsning och skrivning (på sitt hemspråk eller på svenska) så att de kan nå målen i den första delen av utbildningen. Samtidigt lär de sig svenska som andraspråk i svenskundervisningen för invandrare (sfi). Dels finns det en grupp som har uppnått godkändnivån i svenska för invandrare (sfi) eller på annat sätt inhämtat motsvarande kunskaper i svenska, och går vidare mot målen i den andra delen av utbildningen.

Inlärnningen av ett nytt språk är en långsiktig process som fortsätter även efter det att eleven avslutat sina studier. Undervisningen bör därför syfta till att den studerande får metoder och verktyg för att själv kunna ta ansvar för att vidareutveckla sitt språk.

Strävan

Skolan skall sträva mot att eleverna

- vill, vågar och kan använda språket som redskap för muntlig och skriftlig kommunikation, tänkande och lärande,
- utvecklar lust och förmåga att läsa skönlitteratur från olika tider och kulturer samt blir medveten om den betydelse läsning av skönlitteratur har för språkutveckling och kulturförståelse,
- utvecklar förmåga att samtala, berätta, beskriva, informera och diskutera i varierande situationer och med god behärskning av språkets strukturer och uttal samt utvecklar ett rikt ordförråd,

- kan uppfatta och tolka nyanser i samtal och olika former av muntlig framställning samt har kännedom om regionala och sociala språkliga skillnader,
- utvecklar förmåga att uttrycka sig nyanserat i skrift samt använder skrivandet för att lära,
- kan använda skriftspråkets normer för stavning, meningsbyggnad och bruk av skiljetecken samt lär sig att utveckla en tydlig handstil,
- lär sig att tolka, reflektera över och kritiskt granska olika typer av texter,
- får kunskaper om det svenska språket, dess ursprung och historia, dess uppbyggnad och särart och dess ständigt pågående utveckling,
- använder ordböcker, grammatikor och uppslagsböcker som hjälpmedel samt utnyttjar datorer för skrivande, informationssökning och kommunikation,
- lär sig analysera och utveckla sitt språk och sitt sätt att lära och därigenom ökar sin förmåga till självständigt lärande och eget ansvarstagande.

Karaktär och struktur

Utbildningen i svenska som andraspråk vänder sig till elever med mycket olika utbildningsbakgrund. Den kultur eleverna kommer från kan vara mer muntlig än skriftspråklig. Analfabeter och lågutbildade har exempelvis andra utbildningsbehov än högutbildade, vilket också avspeglar sig vid utformningen av undervisningen.

Ämnet svenska som andraspråk karaktäriseras av att inlärnningen av språket sker i det land där språket talas. Den omgivande svenskspråkiga miljön är en mycket viktig resurs i undervisningen. Med hjälp av omgivningens talade och skrivna svenska skall eleverna få möjligheter att utveckla goda inlärningsstrategier så att de fortlöpande kan vidareutveckla sina kunskaper i svenska.

Elevernas egna erfarenheter och jämförelser med ursprungslandets kulturella och samhällsliga förhållanden är en av utgångspunkterna i undervisningen.

Ämnet får sin struktur av att eleven arbetar på tre plan:

- språkets innehåll och betydelse
- språkets form
- språkinlärnningen

Språkfärdigheten utvecklas när eleven kommunicerar på svenska: lyssnar på något som engagerar, talar, läser kritiskt och uttrycker sig i skrift.

Innehållet är av stor betydelse. Samtidigt arbetar eleven medvetet med språkriktigheten, utvecklar sina kunskaper om språket och vidgar sitt ordförråd. Eleven reflekterar också över sin inlärnning, planerar och utvärderar den.

Mål som varje elev skall ha uppnått efter den del av undervisningen som syftar till att ge grundläggande läs- och skrivfärdigheter

Varje elev skall

- kunna och våga använda svenska språket i olika sociala sammanhang,
- förstå hur skrift förmedlar budskap och förstå språkets uppbyggnad,
- känna till och kunna tillämpa de vanligaste reglerna för det svenska skriftspråket och de vanligaste reglerna för stavning,
- kunna skriva enklare meddelanden och brev på svenska,
- kunna praktiskt använda sina läs- och skrivfärdigheter i vardags- och samhällsliv,
- kunna läsa enkel berättande text på svenska samt förstå och diskutera innehållet.

Mål som varje elev skall ha uppnått i slutet av den grundläggande vuxenutbildningen

Varje elev skall

- kunna med tydligt uttal delta aktivt i samtal och diskussioner i vardags-, studie- och yrkessituationer,
- kunna uttrycka sig väl i sammanhängande tal och skrift inom sitt erfarenhets-, intresse- och yrkesområde och i studier i andra ämnen,
- förstå sammanhängande tal och skrift, kunna läsa varierat, med olika syften, göra iakttagelser av hur språket anpassas till olika situationer och mottagare samt kunna kommentera innehållet skriftligt och muntligt,
- ha läst texter av några välkända författare och kunna tillgodogöra sig hela skönlitterära verk,
- kunna redovisa ett arbete i tal och skrift,
- känna till det svenska språkets uppbyggnad, ursprung och släktskapsförhållanden,
- kunna ta ansvar för, planera och utvärdera sina fortsatta studier i svenska,
- ha viss förmåga att analysera, bearbeta och förbättra sitt språk både självständigt och i samarbete med andra.

Skolverkets föreskrifter om kursplaner för grundläggande vuxenutbildning

Biologi, fysik, kemi

Den grundläggande vuxenutbildningen skall skapa intresse för naturvetenskaperna och visa hur de utgör en del av kulturarvet. Naturvetenskaperna har verkat och verkar alltjämt stimulerande på utvecklingen inom många olika områden som religion, filosofi, litteratur, konst och musik. Stråvan bör vara att utveckla en förståelse för naturvetenskapernas särart. Till denna hör det empiriska arbetssättet, som därför måste genomsyra undervisningen. Dit hör också den experimentella metoden, som kännetecknar mycket av naturvetenskapen.

Utbildningen skall fördjupa förståelsen för den fysiska omvärlden. Studier i biologi, fysik och kemi ger ökade kunskaper bl.a. om materiens egenskaper och dynamik, om energins flöden, om livets villkor och utveckling och om människan som biologisk varelse. Kunskaper i naturvetenskap och dess tillämpningar skall bidra till ökad handlingsberedskap i samhälls- och vardagsliv.

I den naturvetenskapliga verksamheten finns många frågor av etisk natur. Utbildningen skall utformas så att den stimulerar till självständig värdering av olika argument samt till granskning och eventuell omprövning av tidigare ställningstaganden. En kritisk och värderande inställning både till naturvetenskapen som sådan och dess tillämpningar skall genomsyra utbildningen.

Många uppgifter ställer idag krav på naturvetenskapligt kunnande hos var och en – inte minst gäller detta miljöfrågorna. Miljöfaktorer som är skadliga för hälsa och välbefinnande uppfattas inte alltid omedelbart av sinnesorganen. Ett viktigt syfte med studier i naturvetenskap är att ge insikter och kunskaper för att underlätta ställningstaganden i miljöfrågor. Studierna bör också bidra till granskning av egna vanor och handlingsmönster för att se om dessa kan förändras för att spara naturresurser och skona miljön.

De naturvetenskapliga studierna skall bidra till att väcka intresse för företeelser i naturen och för olika sätt att förklara dessa. Tidigare förklaringar i folktro och äldre tiders naturvetenskap kan jämföras med vår egen tids uppfattningar. Därigenom tydliggörs den för alla tider gemensamma stråvan att förstå och förklara naturens fenomen. Olika världsbilder skall behandlas med respekt, samtidigt som de måste sättas in i ett sammanhang och förklaras utifrån den kunskap vi har idag.

De egna erfarenheterna och reflektion över dessa skall vara utgångspunkt för studierna. Undersökningar,

diskussioner och slutsatser måste få stort utrymme i undervisningen. Alla sinnen bör engageras och stimuleras och utrymme ges för att gå vidare med egna frågor. Eftersom studierna skall utveckla förtrogenhet med naturvetenskaplig kunskapsbildning måste undervisningen stimulera till att eleverna ställer frågor, formulerar hypotetiska svar samt prövar sina hypoteser med egna experiment.

Den vuxne har genom erfarenhet och tidigare studier bildat sig en uppfattning om naturfenomen och naturvetenskapliga förlopp. Det är viktigt att knyta begrepp och teoretiska modeller till de föreställningar som de vuxenstuderande har med sig till studierna. Därigenom framträder begreppens och modellernas karaktär av teoretiska konstruktioner. Genom att koppla teorin till de tidigare föreställningarna blir den en tankemodell som kan ställas mot den egna erfarenheten och ett redskap för att vidareutveckla de egna föreställningarna. Skillnaden mellan modellen och den verklighet den avser att beskriva tydliggörs genom att man anlägger ett historiskt perspektiv på kunskapens utveckling.

De studerande skall få viss kännedom om den naturvetenskapliga kunskapens utnyttjande och viktiga tillämpningar i ett modern samhälle samt en fördjupad förståelse för miljö- och energi frågor.

Gemensamma mål att stråva mot för biologi, fysik och kemi

Den grundläggande vuxenutbildningen skall i sin undervisning i de naturorienterande ämnena stråva efter att eleven,

- känner upptäckandets och experimenterandets glädje och utvecklar sin lust och förmåga att ställa frågor om fenomenen i naturen,
- utvecklar kunskap om naturvetenskapliga begrepp och modeller och medvetenhet om att dessa är mänskliga konstruktioner,
- får en fördjupad förståelse för det naturvetenskapliga arbetssättet och utvecklar sin förmåga att redovisa sina iakttagelser, slutsatser och kunskaper i skriftlig och muntlig form,
- blir medveten om hur kunskapen om naturen utvecklas och hur den både formats av och format människans världsbilder,

- utvecklar sin omsorg om och respekt för naturen och sitt ansvar för miljön i såväl lokalt som globalt perspektiv,
- får kunskap om universums, jordens, livets och människans utveckling,
- får insikt i hur materien och livet inom naturvetenskapen studeras på olika organisationsnivåer, (t.ex. atom – molekyl – cell – organism – population – samhälle),
- utvecklar kunskaper om energiflödet från solen genom olika naturliga och tekniska system på jorden samt om de naturliga kretsloppen.

Biologi

Ämne: *Biologi*

Kurs: *Biologi*

Biologi är läran om livet, dess uppkomst, utveckling, former och betingelser. Med utgångspunkt i naturupplevelser och iakttagelser skall studierna i biologi öka förståelsen för livets villkor och sammanhagen i naturen. Utbildningen skall fördjupa kunskaperna om människan som biologisk varelse och om livets evolution.

Biologistudierna intar en central roll då de syftar till att utveckla omsorgen om och respekten för det levande och för naturen. Detta inbegriper att det ges möjligheter att, utifrån ett biologiskt perspektiv, bearbeta miljöfrågor och utforma handlingsmönster som skonar miljön. Studierna skall leda till en ökad medvetenhet om den biologiska vetenskapens allt större betydelse för utvecklingen inom teknik, medicin och miljövärd.

Mål att sträva mot

Utöver de mål som är gemensamma för biologi, fysik och kemi skall den grundläggande vuxenutbildningen i undervisningen i biologi sträva efter att eleven

- utvecklar sina kunskaper om olika livsformer och deras livsbetingelser,
- utvecklar förståelse för organismernas samspel med varandra och med sin omgivning,
- ökar sina kunskaper om människokroppens byggnad och funktion och inser betydelsen av goda hälsovanor,
- utvecklar kunskap om teorier om livets villkor och kan se sig själv och andra livsformer i ett evolutionsperspektiv,

- får sådana kunskaper om livsprocesserna i cellen, det genetiska arvet och den genetiska koden att det ger ökade möjligheter att ta ställning i praktiska och etiska frågor rörande den moderna bioteknikens tillämpningar, möjligheter och risker.

Ämnets uppbyggnad och karaktär

Ekosystem

Studier av enskilda organismer, populationer och samhällen utgör grunden för förståelse av organismernas samspel med varandra och med sin omgivning. Viktiga delsystem är producenter, konsumenter, nedbrytare och råmaterial. Exempel på dynamiska processer i ekosystemet är energins flöde genom systemet inklusive fotosyntesens roll, flödet av materia i kretslopp genom organismerna och deras miljö och reglering genom t.ex. konkurrens.

Studier av olika ekosystem ger möjlighet att upptäcka och undersöka förändringar som beror på såväl naturliga variationer som på människans verksamheter. Genom att se miljöfrågorna i ett ekosystemperspektiv får de studerande en konkret grund för att bearbeta dessa.

Biologisk mångfald

Kunskaper om olika livsformer och om variationer i naturen är grundläggande för ett biologiskt tänkande. Till dessa kunskaper hör att kunna benämna, beskriva och systematisera arter. För förståelsen av effekterna av miljöpåverkan är kunskapen om växters och djurs livsbetingelser nödvändiga. Ett av biologins viktigaste bidrag till bearbetningen av miljöfrågorna är därför att belysa mångfalden av livsformer och hur de är beroende av varandra.

Biologin ger också teorier som hjälp när vi skall söka kunskap om organismerna. En typ av teori är beskrivningsmodellen ekosystem, en annan är evolutionsläran. Kunskaperna om mångfald bör sättas in i dessa två sammanhang. Väsentliga begrepp blir organism, art, livscykel, beteende, population och biologiskt samhälle samt genetiskt arv, biologisk variation och naturligt urval.

Cellen och livsprocesserna

Med hjälp av alltmer förfinad teknik kan man nu studera cellernas inre struktur och processer. Förklaringar till flera av de fenomen och funktioner som eleven upplever och iaktar hos sig själv och i omvärlden och som förknippas med begreppet liv, står att finna i kunskapen om den minsta fungerande levande enheten, cellen. Studierna skall leda till medvetenhet om att det som tillförs cellerna är av avgörande betydelse för organismens hälsa och välbefinnande. Grundläggande är insikten om betydelsen av begreppen fotosyntes och förbränning och förståelsen av villkoren för dessa processer.

Identifieringen av DNA-molekylen och tolkningen av den genetiska koden är komponenter i nya teorier om livets uppkomst, vissa sjukdomar och det genetiska arvet.

Människan

Biologistudierna skall leda till ökad kännedom om människan som biologisk varelse. Kunskaper om människokroppens olika organ och organsystem och hur de fungerar är grundläggande. Ett exempel på detta är kunskap om hur födan tas upp i kroppen och hur dess beståndsdelar transporteras till kroppens celler och hur avfalls- och restprodukter utsöndras.

Insikt om sambanden mellan skötseln av den egna kroppen och hälsan och välbefinnandet är viktig. Alla bör ha kunskap om olika funktionshinder samt om villkor och möjligheter i samband med dessa. Var och en skall också ha insikt om hur droger och gifter, liksom faktorer i arbetsmiljön, kan skada kroppen.

Möjlighet skall ges att, utifrån perspektivet att ta ansvar för sitt liv, tillsammans med andra få diskutera och bearbeta frågor om kärlek, sexualitet och samlevnad. Frågor om homosexualitet skall få en saklig belysning. Alla skall också ha kunskap om olika preventivmetoder och deras möjligheter och begränsningar samt om sexuellt överförbar smitta och hur den sprids.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av den grundläggande vuxenutbildningen

Eleven skall

- ha kunskap om några av jordens ekosystem, däri ingående växter, djur och hur dessa organismers samverkan kan beskrivas i s.k. näringspyramider,
- kunna redogöra för fotosyntesens och vattnets betydelse för livet på jorden,
- kunna utföra och tolka enkla mätningar av miljöfaktorer och kunna ge exempel på kretslopp och anrikning i ett ekosystem,
- ha elementär kunskap om hur celler är byggda och hur de fungerar,
- veta något om det genetiska arvet samt ha kunskap om sexuallivets biologi och sexuellt överförbar smitta,
- känna till grund dragen i livets utveckling samt villkoren för och betydelsen av biologisk mångfald,
- ha kunskap om den egna kroppens organ och organsystem och hur de fungerar tillsammans,
- ha kunskap om betydelsen av regelbunden motion och goda hälsovanor och ha kunskap om beroendeframkallande medels inverkan på hälsan,
- känna till vanliga sjukdomar och funktionshinder.

Fysik

Ämne: Fysik

Kurs: Fysik

Syftet med fysik i den grundläggande vuxenutbildningen är att utveckla kunskaper om fysikaliska begrepp och teorier av betydelse för att förstå och beskriva det vardagliga livets fenomen och företeelser. Den s.k. klassiska fysiken skall stå i förgrunden, men undervisningen skall också ge orientering om den moderna fysiken. Fysikämnet har ett särskilt ansvar för energifrågornas behandling i miljöundervisningen.

Mål att sträva mot

Utöver tidigare angivna gemensamma mål skall den grundläggande vuxenutbildningen i undervisningen i fysik sträva efter att eleven,

- utvecklar kunskap om begreppen tid, rum, materia, tyngd, massa rörelse och tröghet och om deras inbördes relationer,
- fördjupar sina kunskaper om akustiska fenomen,
- fördjupar sina kunskaper om värme och värmeöverföring,
- utvecklar insikter i elektricitetsläran och magnetismen,
- utvecklar kunskaper om den linjära optikens strålmödel och förståelse för att ljuset också kan uppfattas som en elektromagnetisk vågrörelse,
- utvecklar kunskaper om olika slag av elektromagnetisk strålning och dess växelverkan med materia,
- utvecklar kunskaper om energi och energiformer, energiomvandlingar och energikvalitet samt om samhällets energiförsörjning,
- utvecklar intresse för och kunskaper om den moderna fysiken.

Ämnets uppbyggnad och karaktär

Den klassiska fysiken kan delas in i två av varandra oberoende huvudområden, nämligen mekanik med akustik och värmelära samt elektromagnetism inklusive optik. Det förra behandlar bl.a. tyngd och tröghet, olika former av rörelse inklusive ljud och ljudvågor samt värmelära. Det senare omfattar elektricitet och magnetism samt elektromagnetisk strålning, framför allt det synliga ljuset och optiken.

Ett för dessa båda områden gemensamt, överbryggande fenomen, som pekar fram mot den moderna fysiken, är energi. Begreppen energi och effekt, energi former, energiomvandlingar och energispill har också stor betydelse för vardagslivet och för den moderna tekniken.

Den moderna fysiken skall behandlas översiktligt. Innehållet anpassas till elevernas intresse och förmåga. Viktiga resultat från atom-, kärn- och elementarpartikelfysik bör ingå, liksom något om modern kosmologi. Några tekniska tillämpningar, t.ex. kärnenergi och kärnvapen, transistorer och laserteknik bör behandlas.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av den grundläggande vuxenutbildningen

Eleven skall

- ha kunskap om att värme kan lagras i och överföras mellan olika objekt,
- förstå hur ljud, beskrivet som en mekanisk svängningsrörelse, skapas, utbreder sig och dämpas,
- veta vad som menas med en elektrisk krets och känna till begreppen ström, motstånd, spänning, elektrisk energi och effekt och hur elektrisk ström kan genereras ur mekanisk rörelse,
- känna till hur ljuset utbreder sig, reflekteras, absorberas och bryts,
- känna till olika energiformer och energiomvandlingar och känna till att energin vid dessa omvandlingar alltid bevaras samt därmed förenade miljö- och säkerhetsproblem,
- ha kunskap om universums uppbyggnad och känna till något om hur denna kunskap utvecklats genom tiderna,
- känna till begreppen atomer, atomkärnor och elementarpartiklar.

Kemi

Ämne: Kemi

Kurs: Kemi

Syftet med kemi i grundläggande vuxenutbildning är att utveckla kunskaper om elementär kemisk teori, främst atomteori med dess begrepp och modeller för att beskriva och förstå materiens egenskaper och omvandlingar. Eleverna skall få egna erfarenheter av kemins experimentella natur. Undervisningen skall leda till förtrogenhet med uppbyggnad och framställning av och reaktioner mellan ämnen och material i närmiljön och i samhället. Kemin skall ge kunskaper om råvarors omvandling till nya ämnen och förädling till industriella produkter och material samt hur dessa omhändertas efter användning. Utbildningen skall leda till medvetenhet om möjligheterna och fördelarna, men också om riskerna med vårt sätt att utnyttja jordens resurser av bl.a. luft, vatten och mark som bas för jord- och skogsbruk. Syftet är att ge eleverna möjligheter att ut-

nyttja de kunskaper kemin ger på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till miljön och det egna resursutnyttjandet.

Mål att sträva mot

Utöver tidigare angivna gemensamma mål skall den grundläggande vuxenutbildningen i undervisningen i kemi sträva efter att eleven

- får kunskap om grundämnen, kemiska föreningar och kemiskt tekniska produkter av betydelse för vardagslivet,
- utvecklar kunskap om omvandlingar, faser och fasövergångar vid kemiska reaktioner,
- utvecklar kunskap om atomteori som förklaringsmodell för kemiska processer utifrån iakttagelser och tolkningar av experiment och inblick i äldre tiders kemiska tänkande och kunnande,
- kan genomföra experiment och överföra resultat, iakttagelser, tolkningar och slutsatser till samhälls- och vardagsliv och tvärtom,
- utvecklar förståelse för materiens oförstörbarhet, omvandlingar, kretslopp och spridning samt effekterna av människans ingrepp i dessa förlopp.

Ämnets uppbyggnad och karaktär

Kemi är läran om materiens egenskaper, uppbyggnad och reaktioner. Utgångspunkt är vardagen och den närmaste omgivningen. Materiens egenskaper och omvandlingar kan i den grundläggande vuxenutbildningen främst studeras genom åskådliga modeller.

Kemiämnet kan delas in i tre huvudområden, nämligen materiens egenskaper, materiens kemiska reaktioner samt materiens kretslopp och/eller spridning.

Området *materiens egenskaper* innefattar de ca 100 atomslagen som utgör byggstenarna för all materia, skillnader mellan materia och icke-materia, beskrivning och klassificering av olika material och ämnen, gasers egenskaper, skillnader mellan blandningar och kemiska föreningar, separations- och reningsmetoder för blandningar, karakterisering av lösningar efter surhet, begreppen pH, indikator, neutralisation och buffert. Vidare ingår elementär atomteori som förklaring till materiens dynamiska egenskaper.

Kemiska reaktioner har stor betydelse i industrisamhället, i vardagen, i naturen och i alla levande organismer. Malmer kan omvandlas till metaller, olja till många olika produkter såsom plaster, färger, rengöringsmedel, läkemedel och kosmetika, etc. Metaller korroderar och behöver därför ofta skyddas. Olja, bensen och andra energirika ämnen kan förbrännas och omvandlas till energifattigare ämnen. I naturen vittrar mineral och bergarter och frigör mineral som kan ha betydelse för jord- och skogsbruk. Genom växternas fotosyntes bildas energirika ämnen, i första hand kolhydrater, som är

av grundläggande betydelse för människors och djurs ämnesomsättning.

Centrala begrepp för att tolka kemiska reaktioner är att massan bevaras, men att dess atomära beståndsdelar kan omarrangeras till nya kemiska föreningar och att energi omsätts vid reaktionerna.

Materiens kretslopp och/eller spridning förklaras till stor del av materiens dynamiska natur. Kol, kväve och vatten ingår i naturliga kretslopp. Kunskap om dessa kretslopp är avgörande för att förstå villkoren för jord- och skogsbruk och olika miljöfrågor. Kemiskt kunnande är en förutsättning för insiktsfull miljövard i det moderna samhället. Vid korrosion och förbränning samt vid industriella processer uppstår ofta icke önskvärda biprodukter, som kan ha skadlig inverkan på människor och miljö. Vatten fungerar som lösningsmedel för en mängd ämnen och vatten liksom luft spelar stor roll som transportmedel vid olika spridningsprocesser. Återanvändning och återvinning är viktiga delar i resurshushållningen.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av den grundläggande vuxenutbildningen

Eleven skall

- kunna genomföra och tolka enkla kemiska undersökningar och experiment,
- känna till några grundämnen, kemiska föreningar och kemiskt tekniska produkter av betydelse för vardagslivet,
- känna till de viktigaste kretsloppen i naturen samt kunna beskriva några spridningsprocesser för materia i luft, vatten och mark,
- känna till viktiga egenskaper hos och kunna beskriva vattnets roll som lösningsmedel och som transportmedel i mark och växter,
- känna till egenskaper hos luft och dess betydelse för kemiska processer såsom förbränning, känna till hur man på ett säkert sätt hanterar vanliga kemikalier och brandfarliga ämnen.

Geografi

Ämne: *Geografi*

Kurs: *Geografi*

Geografiämnet behandlar människan och hennes omgivning, natur- och kulturlandskapet, samspelet dem emellan och sambanden mellan olika geografiska områden. Ämnet, med hemort inom både naturvetenskap och samhällsvetenskap, skall ge en förståelse för samband, sammanhang och helheter och en grund för att

kunna se och bedöma alternativa lösningar på problem som har med människan och hennes omgivning att göra.

Ämnet skall ge en grundläggande referensram av kunskaper om olika platser och områden samt deras belägenhet. Geografin skall ge kunskaper om de geografiska upptäckterna, skilda natur- och kulturgeografiska miljöer i världen och om de grundläggande levnadsvillkoren inom dessa i ett historiskt perspektiv. Detta skall leda till elementära insikter i frågor som gäller mänsklighetens överlevnad. Kunskaper om naturresursernas begränsningar skall utvecklas och strävan skall vara att detta leder till bättre hushållning med befintliga resurser. En ekologisk grundsyn skall prägla analysen av förhållandet mellan människan och hennes omgivning.

För att analysera sambandet mellan människa och miljö krävs kunskaper om olika livsformer och deras konsekvenser för naturen, om de naturprocesser som format landskapet och om det komplicerade samspelet mellan mark, vatten och luft. Geografiämnet tar upp de naturgivna betingelserna för människans existens och verksamheter och behandlar konsekvenserna av hennes utnyttjande av jorden och dess resurser.

Studierna i geografi skall ge insikter i frågor om människors ömsidiga beroende, lokalt, regionalt och globalt. Ämnet skall också ge insikter i frågor som rör den ojämna resursfördelningen. I ämnet studeras den mänskliga populationens tillväxt och fördelning över jordytan samt förändringarna av detta. Vidare studeras de mänskliga verksamheternas utbredning och förändringar och hur detta sammanlänkar platser och regioner.

Geografin ger kunskaper om omvärlden och syftar till att stärka rumsuppfattningen. Ämnet skall bidra till att bygga en grund för förståelsen av olika regioners naturbetingade, kulturella sociala och ekonomiska särart. Dessutom skall geografiämnet främja elevens intresse för att lära känna människors skilda levnadsvillkor. Det bidrar därigenom till en ökad förståelse och respekt för andras kultur, värderingar och sätt att leva.

Mål att sträva mot

Den grundläggande vuxenutbildningen skall i undervisningen i geografi sträva efter att eleven,

- vidgar sina kunskaper om natur och samhälle och sambanden däremellan i olika delar av världen och därigenom får förståelse för människors levnadsvillkor,
- får insikt i de processer som formar och förändrar naturlandskapet inklusive människans påverkan på dessa processer och konsekvenserna därav,
- får kunskaper om hur landskapet har förändrats under olika historiska betingelser och får insikt om hur landskapet fungerar som resurs,

- utvecklar förmågan att reflektera kring och ta ställning till olika alternativ för resursfördelning och resursanvändning samt ökar förtrogenheten med ekologiskt tänkande,
- vidgar sina kunskaper om hur människans olika ekonomiska, tekniska, politiska, sociala och kulturella aktiviteter länkar samman platser och regioner och kan reflektera över följderna av sådana samband,
- får kännedom om hur människans föreställningar om världen och om kartbilden skiljer sig mellan olika tider och kulturer.

Ämnets uppbyggnad och karaktär

Geografiämnet handlar om beskrivning, analys och konsekvensinriktning. Med beskrivning menas att lära känna världen. Analys innebär att kunna skaffa och använda hjälpmedel för att förklara och förstå. Med dessa kunskaper som grund skall möjliga konsekvenser av människans påverkan i naturen och av rumsliga samband förstås. Detta utgör ämnets konsekvensinriktning.

Ämnets kunskapsinnehåll handlar om:

- jorden och jordytan, naturgivna processer och effekter på jordytan av människans verksamhet över tiden,
- helheten och därmed begränsningen av sådant som utrymme och resurser,
- omvärlden och dess rumsliga mönster, processer och samband från den lokala till den globala skalan,
- de geografiska förutsättningarna för och konsekvenserna av förändringar i natur och samhälle.

Samspelet mellan människan och hennes omgivning studeras i olika landskap såsom hembygden, olika miljöer och olika länder och utvecklas till att omfatta världen/jorden som helhet. Globen är modellen av helheten inom vilken alla studerade landskap har en plats och kartan är ett nödvändigt hjälpmedel i studierna. Ett centralt begrepp är landskap i dess vida betydelse av både natur- och kulturlandskap. Andra begrepp är plats, läge och utbredning.

Kunskaper om olika regioner och områden ger underlag för studiet av huvuddrag och strukturer, t.ex. identifiering av globala klimat- och vegetationszoner, jordbruks- och gruvdistrikt, industriregioner m.m. Begrepp som avstånd, utrymme, lokalisering och flöden är hjälpmedel för att eleven skall få kunskaper som inte bara är knutna till en unik plats och en speciell tid, utan är generella och användbara för kommande tider, i nya situationer och i nya områden.

Studier av landskapstyper leder till frågor om natur- och kulturlandskapets uppkomst, framväxt och förändringar. Bakgrunden till förändringar är regionala olikheter i den geografiska fördelningen av bl.a. naturförutsättningar, människor, resurser och verksamheter. En

analys av landskapsförändringar måste vidare omfatta faktorer som omvärldsuppfattning, teknikens möjligheter, ekonomins restriktioner, attityder och politiska värderingar. Dessa faktorer ger upphov till flöden som flyttningar, handel eller andra kontakter mellan olika områden och därmed till rumsliga samband.

En sådan allmängeografisk analys är en väsentlig del i en process- och konsekvensorienterad geografi. Det är geografiämnets uppgift att träna förståelse för förhållanden och processer i landskapet och att reflektera över konsekvenser därav, såväl i närmiljön som i global skala.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av den grundläggande vuxenutbildningen

Eleven skall

- ha kunskaper om världskartan och känna till viktiga namn, läges- och storleksrelationer och genom kartjämförelser kunna dra slutsatser om natur- och kulturlandskap,
- ha kännedom om hur människor lever och arbetar i skilda miljöer i världen samt kunna ange de viktigaste faktorerna bakom dagens landskapsbild och kulturlandskapets framväxt,
- ha kunskaper om några av de viktigaste processerna som formar och förändrar kulturlandskapet och känna till huvuddragen i klimat- och vegetationszonerna i världen,
- förstå vad som utgör resurser i naturen, kunna se sambanden mellan naturresurser och verksamheter och ge exempel på hur vi påverkar den lokala och den globala miljön genom vårt handlande,
- ha kunskaper om hur viktiga förändringar i samhället såsom industrialisering, urbanisering och globalisering av kommunikationer och handel har påverkat landskapet och människans levnadsvillkor,
- kunna beskriva, jämföra och analysera områden genom att själv välja ut och göra kartor, bilder, texter och diagram.

Historia

Ämne: *Historia*

Kurs: *Historia*

Studierna i historia skall ge sådana kunskaper att eleverna kan se sig själva och företeelser i nutiden som ett led i ett historiskt skeende. Undervisningen skall utveckla historiemedvetandet och bidra till att ge ett historiskt perspektiv på tillvaron. Kunskaperna om det förflutna skall fördjupa förståelsen av nutiden.

Historieämnet innefattar en viktig del av den kultur som utbildningen skall föra vidare. Varje kulturkrets och

generation definierar det kulturarv man vill överföra till nästa generation utifrån sin tids värderingar och bedömningar. Undervisningen i historia skall bidra till en förstärkning av den kulturella identiteten. Den skall uppmuntra till att granska, påverka och utveckla samhället och kulturen. Historieämnet skall ge instrument för att utveckla förmågan till kritiskt tänkande och ett analytiskt betraktelsesätt.

Jämförelser med den historiska utvecklingen i andra länder bidrar till en förståelse både av den egna kulturkretsen och av andra människors historiska bakgrund. Samtidigt som undervisningen visar vad som skiljer olika länders historiska bakgrund åt skall den göra tydligt vad som förenar över tiden och över rummet.

Undervisningen i historia skall utveckla förmågan till kritisk analys av olika framställningar av det förgångna i massmedier och i propaganda. Den skall ge ökad förmåga att göra allsidiga bedömningar av skeenden och händelser utifrån sammanställningar av fakta och analyser av samband. Den skall också stimulera till berättarglädje och förmåga att göra framställningar i skrift och tal.

Mål att sträva mot

Den grundläggande vuxenutbildningen skall i undervisningen i historia sträva efter att eleven

- utvecklar kunskaper om historiska strukturer, utvecklingslinjer och förändringsprocesser,
- tillägnar sig kunskaper om betydelsefulla historiska händelser, gestalter och epoker i Sverige, Norden och den övriga världen,
- får ett brett och djupt kunnande om det historiska kulturarvet i ett europeiskt perspektiv, med utgångspunkt i Sveriges och Nordens historia samt kunskaper om det historiska arv som människor från andra länder bär med sig,
- förvärvar en grundläggande historiesyn och ett historiemedvetande, som underlättar förståelsen för händelser och skeenden i nutiden och en beredskap inför framtiden,
- förstår bakgrunden till och kan se samband mellan och förklara historiska företeelser och skeenden,
- förstår att historiska företeelser och skeenden kan ses ur olika perspektiv och tolkas på olika sätt,
- utvecklar sin förmåga att använda historien som verktyg i förståelsen av studierna inom andra ämnen,
- blir medveten om att historiskt givna samhälls- och kulturformer är tidsbundna och att en gångens tids människor skall bedömas utifrån sin tids villkor,
- förvärvar en förmåga att bedöma tillförlitlighet och värde hos olika typer av texter och källor,

- får insikt om den identitet som det historiska arvet ger,
- lär känna olika sätt att framställa historien i bild, musik och litteratur,
- utvecklar förmågan att själv skildra förlopp och händelser i skrift och tal.

Ämnets uppbyggnad och karaktär

Undervisningen i historia omfattar inslag av såväl politisk historia som ekonomisk och social historia samt kulturhistoria.

Särskild uppmärksamhet skall ägnas den svenska och nordiska kulturen, inklusive den samiska och det som format den personliga och kollektiva historiska identiteten. Undervisningen skall ge övergripande sammanhang och historisk bakgrund till de olika företeelser som man möter i vardags- och samhällsliv.

Tid och historiemedvetande

Historieämnet är uppbyggt utifrån tiden och historiemedvetandet som överordnade begrepp. Genom kunskaper om huvuddragen i den historiska utvecklingen tillförs bilden av omvärlden en tidsdimension. Kontinuitet, förändring och omvandling är viktiga i detta sammanhang.

Historia skapas varje dag i små och stora sammanhang. Det är väsentligt att historia också uppfattas som ett sätt att se tillvaron i ett tidsperspektiv och därmed också som ett verktyg i förståelsen av andra ämnen och områden. För att uppnå detta krävs en god grund av baskunskaper om årtal, epoker och omvälvande händelser. Ämnet skall bidra till en medvetenhet om att vi lever i tidsperspektivet: då – nu – sedan. Alla människor har, tillsammans med sin familj, sin släkt, sin hembygd och sitt land en historia. Kunskapen om detta ger förståelse för människor och livsvillkor under skilda epoker och därmed referensramar för förståelse av skeenden i nuet och förväntningar inför framtiden. Undervisningen i historia skall ge möjlighet till en djupare kulturell identitetsutveckling genom att den knyter ihop generationers erfarenheter.

Vi lever i en tid som präglas av uppfattningen att samhället ständigt utvecklas linjärt. Men historien känner också cykliska förlopp och stillastående. Det är viktigt att undervisningen leder till insikt om att samhällsutvecklingen till sin karaktär är dynamisk och därför oförutsägbar, men också lika påverkbar för levande och framtida generationer som den var för gångna tiders människor.

Historien har präglats av insatser och skeenden, konflikter och spänningar som påverkat utvecklingen i olika avseenden: kulturellt, socialt, ekonomiskt och tekniskt. Det mångfacetterade i skeenden och händelser skall lyftas fram. Dit hör de sociala, ekonomiska och

kulturella framstegen, men också konflikter, Spänningar och maktförskjutningar inom och mellan länder. Inte minst i den moderna historien måste också de mörka och destruktiva sidorna, såsom exempelvis etniska och religiösa förföljelser, finnas med i undervisningen.

Undervisningen måste leda till medvetenhet om att varje tid ser på historien utifrån sina erfarenheter och värderingar och att historiska källor måste studeras utifrån denna insikt.

Ett interkulturellt perspektiv kan belysa skillnader och likheter mellan olika kulturer. Den utgångspunkt som aktuella händelser i nutiden, i elevernas egen historia, i den egna hembygden och det egna landet ger, skall reflekteras mot och berikas av det historiska arvet hos människor som kommer från andra länder. Den kultur som etniska minoriteter i vårt eget land har eller som invandrare har med sig skall tas tillvara i undervisningen så att den främjar tolerans och vidsynhet och motverkar ett etnocentriskt synsätt.

Mängden av historiska fakta är näst intill oändlig. Ett väl genomtänkt urval och en struktur i baskunskaperna är en förutsättning för en meningsfull behandling av ämnet. Studierna får inte bli en fråga om att hinna få en ytlig kunskap om en så stor stoffmängd som möjligt, men ej heller nedslag utan struktur och sammanhang.

Historieundervisningen skall bygga på de studerandes upptäckarglädje och lust att vidga kunskaperna om omvärlden i tiden och rummet. Möjligheterna att göra egna val när det gäller fördjupning och inriktning blir därför av stor betydelse. Detta kan göras till exempel genom en fördjupad studie kring någon historisk företeelse, ett skeende eller en epok med dess idéer och synsätt.

Användning av t.ex. databaser, hembygdsmuseer, tidningar och andra medier, är en naturlig del av historieundervisningen. De studerande får därmed tillfälle att stifta en viss bekantskap med historiska källor, liksom att dokumentera, berätta om och beskriva historiska företeelser och händelser.

En gemensam referensram

Kunskaper om den egna historien, hembygdens historia och grunderna i den svenska och nordiska historien hör till det som alla skall ta del av. Studierna skall ge kunskaper om betydelsefulla epoker, händelser och personer i den svenska och nordiska historien fram till idag med tillbakablickar och jämförelser mot tidigare skeden.

Till den gemensamma referensramen hör skeden i svensk och nordisk historia som vikingatid, medeltid och svensk stormaktstid. Undervisningen skall också behandla den allmänna historien, särskilt den europeiska inklusive antiken, och ge utblickar mot andra forntida kulturer och några viktiga utomeuropeiska kulturkretsar. Vår tids historia, med dess folkmord, revolutioner,

krig och fredssträvanden hör likaså till det som alla skall vara förtrogna med.

Kvinnornas, männens och barnens olika världar är viktiga teman i den sociala och ekonomiska historien som visar hur människor levde, arbetade och skapade förr. Institutionella förhållandens samband med historiska händelser, epokskiften och förlopp bör belysas. Till den referensram som bör vara gemensam hör särskilt betydelsefulla händelser och förlopp, som reformationen, de senaste sekulernas revolutioner i olika länder och världsdelar, övergången från bonde- till industrisamhälle och folkrörelsernas historia. Undervisningen får inte stanna vid de yttre händelserna utan måste ta upp hur de konkret påverkat människans vardag och liv. Alla skall få del av hur den historiska kartan sett ut i olika tider, med folkvandringar, statsbildningar, handelsvägar, etc.

Då tid – nutid – framtid

Historieundervisningen ger en bakgrund till nutida politiska, kulturella, ekonomiska och sociala förhållanden och skeenden. Historien får en belysning utifrån nutida förhållanden liksom nutiden blir belyst av historien. Undervisningen handlar om vad som påverkat utvecklingen under skilda tidsepoker och om sambanden mellan olika faktorer. Varje tid betraktar företeelser i ljuset av den egna tidens erfarenheter, framtidsutsikter och förhållanden. Förskjutningar i perspektiven sker ständigt och stoffvalet i historia skall spegla dessa förskjutningar. Undervisningen sätter på så sätt in aktuella frågor i ett historiskt sammanhang. I en tid som vår kan även sådana centrala samhällsfrågor som miljöfrågor mycket väl behandlas i ämnet historia. Avverkning av skogar under antiken med jordförstörelse som följd är ett exempel på händelser som givit effekter på miljön in i vår egen tid. Ett annat tydligt och aktuellt exempel är de omvälvande händelserna i Europa, främst Östeuropa, den historiska bakgrunden till och konsekvenserna av dessa förändringar.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av den grundläggande vuxenutbildningen

Eleven skall

- kunna viktiga händelser och känna till gestalter, idéer och förändringar i den historiska utvecklingen i Sverige och Norden samt kunna jämföra med andra länder,
- känna till den historiska utvecklingen i några ledande världsmakter förr och nu,
- ha insikt i hur människor levde och försörjde sig i förindustriella samhällen och hur industrialiseringen och andra stora omvälvningar har förändrat människors livsvillkor,

- kunna identifiera och reflektera kring några olika händelser eller skeenden med betydelse för vår egen tid,
- vara medveten om att historiska händelser och förhållanden kan betraktas på olika sätt,
- kunna reflektera över hur information och propaganda har använts förr och används idag som ett medel för påverkan.

Religionskunskap

Ämne: Religionskunskap

Kurs: Religionskunskap

Till den grundläggande vuxenutbildningens uppgifter hör att ge möjlighet till att skaffa sig kunskaper om och stimulera till reflektion kring olika religioner och livsåskådningar och sätta dessa kunskaper i relation till egna ställningstaganden. Religionskunskapen skall vidga och fördjupa erfarenhets- och begreppsvärlden, ge möjlighet till att reflektera över religiösa, moraliska och etiska frågor som påverkar förhållandet till medmänniskor och rollen som samhällsmedlem. Studierna skall präglas av respekt för varje människas rätt att ha en egen livsåskådning.

Allt bearbeta existentiella frågor och trosfrågor och att betrakta tillvaron utifrån ett etiskt perspektiv ingår i en personlig utvecklingsprocess. Varje människa behöver reflektera över sådana frågor och skaffa sig de redskap i form av traditioner, språk och symboler som behövs för att söka en mening i de situationer som man ställs inför i livet.

Alla har rätt att få en saklig och allsidig undervisning om religioner och livsåskådningar. Undervisningen i religionskunskap syftar såväl till att öka kunskaper om religioner och livsåskådningar som till att ge möjlighet att arbeta med egna reflektioner och frågor kring existentiella och etiska problem. Undervisningen skall främja en öppen diskussion kring frågor om tros- och livsåskådning och bidra till att möten med människor från olika traditioner och kulturer sker med respekt för vars och ens egenart.

Undervisningen skall ge faktiska kunskaper om olika trosriktningar och utveckla deras känsla för tolerans. Jämförelser mellan religioner ger viktiga bidrag till interkulturell förståelse.

För att kunna tillgodogöra sig och förstå mycket av innehåll och uttryck i svensk och västerländsk konst, musik, litteratur, historia och samhällsutveckling är det nödvändigt med kunskaper om kristen tro och om den etik som förvaltats av den kristna traditionen.

Mål att sträva mot

Den grundläggande vuxenutbildningen skall i undervisningen i religionskunskap sträva efter att eleven

- reflekterar över, vidareutvecklar och fördjupar sina kunskaper om religiösa, etiska och existentiella frågor som en grund för eget ställningstagande,
- fördjupar sina kunskaper om kristendomen och de övriga stora världsreligionerna och om religiösa föreställningar från andra religioner i vår egen tid och i historisk tid, samt om icke-religiösa livsåskådningar,
- förstår hur det svenska samhället har påverkats av Bibeln och kristen tro,
- fördjupar sin förståelse och respekt för andra människors ställningstaganden i religiösa och etiska frågor och tar avstånd från att människor utsätts för förtryck för sin religions eller livsåskådnings skull,
- inser värdet av grundläggande etiska principer och kan reflektera över religiösa eller andra livsåskådningsmässiga skäl för värden som sanning, rätt och människovärde.

Ämnets uppbyggnad och karaktär

Tro och livsåskådning

I olika religioner är begreppet tro centralt. Det kommer till uttryck i andaktsformer, texter och symboler och i ställningstaganden i moraliska och etiska frågor.

Kristendomen har haft och har stor betydelse såväl för enskilda människor som för det svenska samhället. Dess inflytande sträcker sig från kultur, värde- och normsystem, lagstiftning och rättssystem till samhällsmoral, sedvänjor och traditioner. Religionskunskapsämnet skall därför ge kunskaper om Bibeln, kyrkoåret och den kristna trons föreställningsvärld. Detta skall ge en grund för förståelse av hur svensk och västerländsk kultur och samhällsutveckling påverkats och påverkas av Bibeln och kristen tro.

Bland annat som en följd av den ökande invandringen har många människor idag en annan religiös bakgrund än den kristna. I böcker och massmedia möter man olika trosuppfattningar. Även andra världsreligioner än kristendomen är på väg att bli en del av vår kultur, samtidigt som vi blir alltmer medvetna om hur religioner påverkar det världshistoriska skeendet och människor i andra kulturer. Det är därför väsentligt att såväl de stora världsreligionernas trosuppfattning, bärande begrepp och traditioner liksom de religiösa föreställningarna och traditionerna hos olika ursprungsfolk ingår i undervisningen i religionskunskap.

Livstolkningar med agnostisk eller ateistisk innebörd som alternativ till de traditionella religionerna behöver de studerande också få tillfälle att bearbeta, diskutera och ta ställning till.

Etik

Etiska frågor berör varje människa. I konkreta upplevelser möter vi frågor som har med gott och ont, rätt och orätt att göra. Diskussioner kring sådana situationer kan fördjupas med utgångspunkt i etiska regler från olika religioner, t.ex. budorden, kärleksbudet och gyllene regeln, liksom från den klassiska humanismens tankar om att utveckla människans dygder. Genom att ta upp och ge tillfälle till reflektion och diskutera etiska frågor ur ett tros- och livsåskådningsperspektiv bidrar undervisningen i religionskunskap till att utveckla etiska ställningstaganden.

Bearbetning

I dagens svenska samhälle är valet av tro eller livsåskådning inte självklart. För att kunna göra sådana val behöver varje människa bearbeta trosfrågor och existentiella frågor. Att kunna betrakta tillvaron utifrån ett etiskt perspektiv ingår i en personlig, livslång process. Undervisningen måste därför ge stort utrymme åt egna reflektioner och frågor liksom åt olika religioners och livsåskådnings svar.

Varje människa har en mer eller mindre uttalad strävan att finna sammanhang i samt tolka och tyda tillvaron. Detta kommer till uttryck i traditioner, riter, berättelser, legender och myter. Genom att följa kyrkoårets växlingar kan eleverna fördjupa kunskaperna om bakgrunden till religiösa helger och högtider. Bibeltexter, psalmer och sånger ger uttryck för kristen tro i olika tider. Studiet av kristendomens grundläggande begrepp kan tydliggöra varför skilda inställningar uppstått inom olika kristna kyrkor och samfund kring aktuella etiska frågor, samlevnadsfrågor och problem i det globala perspektivet. På liknande sätt kan andra religioners och livsåskådnings texter, sånger och högtider, etiska principer och traditioner bearbetas. Genom att möta och lära känna kyrkor och samfund i den egna kommunen får man en inblick i deras verksamhet, gudstjänster och andra sätt att uttrycka sin tro.

Den nordiska mytologin och samernas forna myter och traditioner hör till undervisningen i ett historiskt-nordiskt perspektiv.

Undervisningen skall ge tillfälle att diskutera samlevnadsfrågor och därigenom främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Frågor om äktenskap, sexualitet, trohet, äktenskap och föräldraskap skall belysas och kopplas till hur könsrollsmönster påverkar och påverkas av våra vardagliga ställningstaganden. Möjlighet skall ges till att, utifrån egna erfarenheter, diskutera problem och reflektera över samlevnadsfrågor.

I ämnet religionskunskap ställs den vuxna människan inför frågor som rör grundläggande mänskliga rättigheter och respekt för andra. Frågor om människosyn, kulturarv, kulturmöten och relationer mellan människor liksom olika religioners kvinnoyn skall behandlas i undervisningen. Undervisningen skall också

ge övning i att formulera och pröva, kritiskt granska, argumentera, värdera och ta ställning.

Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av den grundläggande vuxenutbildningen

Eleven skall

- kunna reflektera över och formulera sig kring för dem viktiga livsfrågor och religiösa och etiska frågor,
- ha kunskap om kristen tro och livsuppfattning med utgångspunkt i Bibeln,
- ha kunskaper om kristna traditioner som de visar sig i kyrkoår, högtider, gudstjänstliv och symboler,
- ha kännedom om de stora världsreligionernas tro och livsuppfattning och kunna urskilja karakteristiska drag i religiösa föreställningar och myter från olika religioner och tider,
- känna till grundtankarna i någon icke-religiös livsåskådning.

Skolverkets föreskrifter om betygskriterier för nationella kurser inom grundläggande vuxenutbildning

Betygskriterier för kurser inom grundläggande vuxenutbildning

Betygskriterier för kärnämnen

Engelska
Matematik
Samhällskunskap
Svenska

Engelska

Godkänd

- Eleven kan ta visst ansvar för sin egen inläring. Eleven har god tilltro till sin förmåga och använder engelska i enkla turist- och vardagsituationer.
- Eleven uttrycker sig enkelt men begripligt och uttalet är sådant att kommunikationen fungerar.
- Eleven kan uppfatta och förstå tydlig vardagsengelska, såväl brittisk som amerikansk, som talas i måttligt tempo.
- Eleven kan läsa och förstå enklare skön- och saklitteratur i bearbetad form.
- Eleven uttrycker sig i skrift på ett begripligt språk.
- Eleven har viss kännedom om samhällsförhållanden, kultur och levnadsätt i några större engelskspråkiga länder.
- Eleven kompenserar brister i en färdighet med god förmåga i en annan.

Matematik

Godkänd

- Eleven genomför beräkningar för att lösa konkreta vardagliga problem med hjälp av överslagsräkning, skriftliga metoder och miniräknare.
- Eleven har insikt i begreppet procent.
- Eleven kan utnyttja rationella tal i såväl bråk- som decimalform.
- Eleven beräknar vinklar, längder, areor och volymer för vanliga geometriska figurer.
- Eleven relaterar kartor och ritningar till verkligheten.
- Eleven förenklar enkla algebraiska uttryck, löser enkla ekvationer av första graden och ritar grafer till linjära funktioner.

- Eleven drar vissa slutsatser utifrån ett statistiskt material i diagramform och kan beräkna sannolikhet utifrån enkla slumpsituationer.

Samhällskunskap

Godkänd

- Eleven känner till demokratis principer och värderingar samt vilka rättigheter och skyldigheter vi har som medborgare.
- Eleven förstår hur ett demokratiskt arbets- och beslutssätt fungerar och kan redogöra för detta.
- Eleven kan översiktligt beskriva hur det svenska samhällssystemet är uppbyggt på nationell, regional och lokal nivå.
- Eleven har kännedom om och kan diskutera ekonomiska och sociala förhållanden i samhället liksom miljöfrågor.
- Eleven är orienterad om internationell samverkan och svensk utrikes- och säkerhetspolitik.
- Eleven kan vid studierna av skilda samhällsfrågor i viss utsträckning använda sina kunskaper i redovisningar samt komplettera med fakta inhämtade vid studiebesök, intervjuer och från uppslagsböcker.

Svenska

Godkänd

- Eleven är medveten om grundläggande skillnader mellan talat och skrivet språk och förstår hur man på ett självständigt sätt kan förhålla sig till kunskaper och inläring.
- Eleven kan både muntligt och skriftligt uttrycka sina tankar begripligt och i någon mån anpassa sin framställning efter mottagaren.
- Eleven förstår och kan i viss mån anpassa sig till skriftspråkets villkor.
- Eleven kan med hjälp av dator skriva egna texter och göra enklare rättelser i dessa.
- Eleven har läst skönlitteratur från olika kulturer och tider och kan utifrån sin egen erfarenhet diskutera olika texter.
- Eleven har förmåga att återge innehåll i och upplevelser av texter, filmer, utställningar m.m.

Betygskriterier för övriga ämnen

Biologi
Fysik
Geografi
Historia
Kemi
Religionskunskap

Biologi

Godkänd

- Eleven har viss insikt i fotosyntesen dess betydelse för växter och djur.
- Eleven har insikt i hur vardagliga handlingar påverkar miljön.
- Eleven har grundläggande kunskaper om människokroppens uppbyggnad, funktion och utveckling samt känner till hur vissa egenskaper ärvs.
- Eleven har viss insikt i grunddragen i livets utveckling.
- Eleven vet hur man kan verka för ett allmänt gott hälsotillstånd.
- Eleven kan utföra enkla fältundersökningar och laborationer och med handledning dra slutsatser.

Fysik

Godkänd

- Eleven genomför laborativa undersökningar efter givna instruktioner, drar med handledning vissa slutsatser av resultaten samt redovisar dessa i laborationsredogörelser.
- Eleven har viss insikt i energibegreppet, känner till några olika energiformer, t.ex. värmeenergi, elenergi och mekanisk energi, och är bekant med energiprincipen.
- Eleven kan med stöd förklara olika fysikaliska samband, t.ex. massa – tyngd, massa – volym och ström – spänning.
- Eleven har viss insikt i hur ljud och ljus alstras och utbreder sig.
- Eleven beskriver med viss insikt en enkel atommodell.

Geografi

Godkänd

- Eleven kan orientera sig på en världskarta och kan tolka och utläsa fakta.
- Eleven kan beskriva hur människor lever och arbetar i några skilda miljöer i världen.
- Eleven har en viss insikt i några av de viktigaste processerna som formar och förändrar naturlandskapet.

- Eleven kan redogöra för klimat- och vegetationszonerna i världen.
- Eleven känner till och förklarar begrepp som industrialisering, urbanisering och globalisering.

Historia

Godkänd

- Eleven känner till grunddragen i svensk och nordisk historia och kan på god nivå beskriva människors levnadsförhållanden i skilda tider.
- Eleven kan beskriva några idéer och förändringar i historisk utveckling i de nordiska länderna.
- Eleven kan i stora drag återge utvecklingen i några tidigare och nuvarande stormakter.
- Eleven förstår vad industrialismen betytt för människors livsvillkor.
- Eleven kan med visst stöd förklara vad historiska händelser och skeenden betyder för vår egen tid.
- Eleven känner till att det finns olika uppfattningar om historiska händelser och förhållanden.
- Eleven är medveten om att information och propaganda kan användas för att påverka.

Kemi

Godkänd

- Eleven känner till och kan på grundläggande nivå beskriva materiales byggnad och egenskaper.
- Eleven genomför laborativa undersökningar efter givna instruktioner, drar med handledning vissa slutsatser av resultaten samt redovisar dessa i laborationsredogörelser.
- Eleven har viss insikt i kemiska ämnens miljöpåverkan och kan i vardagliga situationer hantera giftiga och brandfarliga kemikalier.

Religionskunskap

Godkänd

- Eleven har insikt i religiösa och etiska frågor och kan med stöd motivera ett eget ställningstagande i närliggande situationer.
- Eleven redogör för huvuddragen i kristen tro och kristna traditioner och beskriver och tolkar kristna symboler.
- Eleven känner till de stora världsreligionernas tro och livsuppfattning och kan urskilja några karaktäristiska drag i olika religiösa föreställningar och myter.
- Eleven känner till ett antal grundtankar i någon icke-religiös livsåskådning.

Förordning om kursplan för svenskundervisning för invandrare

Kursplan för svenskundervisning för invandrare (sfi)

Syfte

I svenskundervisning för invandrare (sfi) skall invandrare få möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt på svenska i vardagsliv, samhällsliv, utbildning och arbetsliv. Kursen skall förbereda för en vid och varierad språkanvändning.

För invandrare är sfi förutom att vara en källa till språkkunskap och språkutveckling, också en brygga till livet i Sverige. Varierande aspekter av samhällsliv och kultur i Sverige samt samhällets organisation, skall därför integreras i språkundervisningen, så att eleverna blir delaktiga i de förhållningssätt och de traditioner som kännetecknar det land som de nu bor i.

Att eleverna får tillfälle att utifrån egna utgångspunkter medvetet och kritiskt granska förhållandena och livet i Sverige i jämförelse med förhållandena i hemlandet och tidigare erfarenheter och värderingar, gör det lättare för dem att komma till rätta med kultur-, värderings- och identitetskonflikter.

Genom utbildningen bör invandrarna få möjlighet att komma i kontakt med det omgivande samhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv.

Inläringen av ett nytt språk är en långsiktig process. Undervisningen skall därför syfta till att invandraren får metoder och verktyg för och vill ta ansvar för att vidareutveckla sitt språk.

Genom sfi skall eleverna få information och vägledning inför fortsatt utbildning eller arbete.

Karaktär och struktur

Kursens centrala innehåll är kunskaper om och i det svenska språket samt kunskaper om Sverige och svenska förhållanden.

Eleven börjar sina studier på den språkliga nivå som bestäms av förkunskaperna och avslutar dem när målen för utbildningen har uppnåtts.

Till sfi kommer invandrare med mycket olika utbildningsbakgrund. Vid utformningen av utbildningen skall hänsyn tas till de sinsemellan mycket olika målgrupperna. Analfabeter och lågutbildade har exempelvis andra behov av utbildning än högutbildade. Sfi bör för analfabeter kombineras med läs- och skrivinläring i grundläggande vuxenutbildning. För ungdomar i

åldrarna 16–19 år kan sfi kombineras med studier på ett individuellt program i gymnasieskolan.

Sfi karaktäriseras av att inläringen av språket sker i det land där det talas. Den omgivande miljön är en outtömlig resurs i undervisningen. Med hjälp av omgivningens talade och skrivna svenska skall eleverna få möjligheter att utveckla goda inlärningsstrategier så att de fortlöpande kan utveckla sina kunskaper i svenska.

I undervisningen skall resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och den pedagogiska forskningen beaktas.

Att lyssna, tala, läsa och skriva på svenska ger kursen dess struktur. Särskild hänsyn skall tas till språkets struktur, ordförråd, uttal och prosodi. Den inledande undervisningen präglas av elevernas behov av att kunna kommunicera på svenska. De behöver lyssna, bygga upp ett centralt ordförråd, lära sig grundläggande begrepp och öva uttal (betoning, satsmelodi m.m.) för att förstå och kunna göra sig förstådda.

Studiet av svenska texter i vid bemärkelse, där film, etermedier etc. ingår, skall dessutom bidra till att ge eleverna kunskaper om svensk kultur och svenskt samhällsliv. Elevernas egna erfarenheter och jämförelser med ursprungslandets kulturella och samhälleliga förhållanden är en utgångspunkt i undervisningen.

Mål

Mål att sträva mot anger inriktningen på skolans arbete. De anger därmed en önskad kvalitetsutveckling i skolan.

Mål att uppnå uttrycker vad eleverna minst skall ha uppnått när de lämnar skolan. Det är skolans och skolhuvudmannens ansvar att eleverna ges möjlighet att uppnå dessa mål.

Mål att sträva mot

Skolan skall sträva mot att eleven

- utvecklar en sådan språklig säkerhet i tal och skrift att hon eller han kan, vill och vågar använda det svenska språket,
- kan läsa och förstå texter av olika slag, såsom skönlitteratur och faktatexter, och genom läsningen utvecklar sina kunskaper i svenska och fördjupar sin förståelse för svensk kultur och sina kunskaper om svenska levnadsförhållanden,

- kan analysera, bearbeta och förbättra sitt språk och sitt sätt att lära både självständigt och tillsammans med andra,
- uppfattar och tolkar nyanser i samtal och olika former av muntlig framställning,
- utvecklar förmåga att samtala, berätta, beskriva, informera och diskutera i olika situationer och med god behärskning av språkets strukturer, rikt ordförråd, gott uttal och god satsintonation,
- utvecklar förmåga att uttrycka sig nyanserat i skrift,
- lär sig skriftspråkets normer för stavning, meningsbyggnad och bruk av skiljetecken,
- inhämtar kunskaper om det svenska språkets variation och roll i samhället,
- utvecklar sin förmåga att analysera, tolka och kritiskt granska olika typer av text,
- använder hjälpmedel som ordböcker, grammatikor uppslagsböcker, datorer m.m. för att skriva och hämta information,
- utvecklar förmågan att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra,
- lär sig använda sina egna erfarenheter och sina språkliga färdigheter för att inhämta och befästa nya kunskaper,
- tar ett eget ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö,
- inhämtar sådana kunskaper om det svenska samhället att de kan ta till vara sina rättigheter, påverka sin situation och fullgöra de krav och skyldigheter som det dagliga livet medför.

Mål att uppnå

Målet för sfi är att eleverna tillägnat sig sådana kunskaper i svenska att språket fungerar som ett kommunikationsmedel i vardagsliv, utbildning och yrkesliv.

Genom undervisningen skall eleverna få erfarenheter av självständigt och undersökande arbete med språket och ges tillfälle att i samråd med läraren välja innehåll och arbetsformer.

Målet för de inledande studierna är att eleverna före ett avstämningstillfälle under kursen har fått insikter i språkinläring och tillägnat sig sådana kunskaper att de kan kommunicera i vardagliga situationer. Dessutom skall de genom studierna ha tillägnat sig grundläggande kunskaper om det svenska samhället.

Målet för utbildningen är att eleverna skall förbättra sin muntliga och skriftliga språkfärdighet och utveckla sin förmåga att läsa på svenska, så att de kan tillgodogöra sig kunskap genom sak- och skönlitterära texter. De skall vidare fördjupa sina insikter om språk och språkinläring och om kultur och samhälle.

Mål som eleven skall ha uppnått vid ett avstämningstillfälle under kursen

Eleven skall

- kunna förstå huvudinnehållet i enkelt, tydligt talspråk,
- kunna använda svenska i vardagliga situationer i tal,
- kunna uttrycka sig med tydligt uttal i tal på ett enkelt språk för att berätta eller beskriva,
- kunna läsa och förstå det väsentligaste i enkla berättande eller beskrivande texter och i någon mån kunna analysera texttyp och syfte i vardagliga texter,
- kunna uttrycka sig i skrift på ett enkelt språk för att berätta eller beskriva,
- kunna praktiskt använda sina läs- och skrivfärdigheter i vardags- och samhällsliv,
- ha viss medvetenhet om språkets uppbyggnad,
- ha någon förmåga att använda ordböcker som hjälpmedel,
- ha grundläggande kunskaper om det svenska samhället och närmiljön,
- ha någon förmåga att formulera sina studiemål och utvärdera sina studier i svenska.

Mål som eleven skall ha uppnått efter genomgången kurs

Eleven skall

- förstå huvudinnehållet i sammanhängande tal om ett bekant ämne,
- förstå vardagligt talspråk och kunna, med tydligt uttal, delta i samtal och diskussioner i samhälls- och yrkesliv,
- kunna läsa och tillgodogöra sig olika slags texter om bekanta ämnen, kunna anpassa sin läsning till textens art och kunna analysera dess syfte,
- ha erfarenhet av att läsa lättillgängliga skönlitterära texter på svenska,
- vara orienterad om språkets uppbyggnad vad gäller t.ex. ordbildning,
- kunna formulera sig i skrift på ett funktionellt sätt i olika situationer i vardagsliv, yrkesliv och samhällsliv så att innehållet framgår tydligt och därvid kunna tillämpa de vanligaste reglerna för skriftspråkets normer för stavning, meningsbyggnad och bruk av skiljetecken,
- kunna använda ordböcker och ha erfarenhet av att använda uppslagsböcker för att finna information,

- ha erfarenhet av att analysera, bearbeta och förbättra sitt språk både självständigt och i samarbete med andra,
- ha fördjupad kunskap om det svenska samhället, om lag och rätt, bl.a. barns rättigheter, om jämställdhet mellan män och kvinnor, och om normer och värderingar som är centrala i det svenska samhället,
- ha kännedom om arbetslivets villkor,
- ha förmåga att utvärdera sina studier i svenska och ha kunskaper om yrkes- och utbildningsmöjligheterna i Sverige för att kunna sätta nya studiemål.

Skolverkets föreskrifter om betygskriterier för kurs i svenska för invandrare (sfi)

Svenska för invandrare (sfi)

Godkänd

- Det aktiva ordförrådet är så omfattande att språkförmågan räcker till för att bli förstådd, när eleven i tal och skrift redogör för erfarenheter, uttrycker känslor och värderingar samt ger information.
- Eleven förstår talad svenska och kan delta i samtal som rör vardag, yrkesliv och nyheter i press och etermedier.
- Eleven uttrycker sig i tal sammanhängande, begripligt, med god intonation, godtagbart uttal och godtagbar satsmelodi.
- Eleven kan läsa och återge texter – såväl lättare skönlitterära som saklitterära – och förstår och kan förklara innehållet i texterna.
- Eleven uttrycker sig sammanhängande i skrift i funktionella sammanhang, så att eleven blir förstådd.
- Eleven har goda allmänna kunskaper om det svenska samhället och känner till dess etiska och demokratiska värderingar och normer.
- Eleven klarar sig språkligt, socialt och kulturellt i olika situationer i samhället.
- Eleven kan tillgodogöra sig samhällsinformation och känner till och kan ta vara på sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter vad gäller arbetsliv, utbildning och hälsa.
- Eleven arbetar medvetet på egen hand och tillsammans med andra med sin inläring och sin förmåga att kommunicera och kan med handledning bearbeta och förbättra sina språkkunskaper och därvid aktivt använda ordlistor, språkliga handböcker och allmänna uppslagsböcker.
- Eleven vet vilka möjligheter det finns att utveckla sitt svenska språk efter kursens slut och att utbilda sig vidare.

Allmänna råd för tillämpning av betygskriterierna

Vid bedömning av elevens ordförråd bör beaktas att missförstånd kan uppstå på grund av olikheter i referensramar och att eleven ännu inte är förtrogen med ordens stilvalörer. Vid experiment med mindre vanliga

ord behärskar eleven inte alltid hela betydelseområdet hos orden och uttrycken.

Vid bedömning av elevens muntliga förmåga måste hänsyn tas till elevens förstaspråk. Har man t.ex. tyska som modersmål är det lättare att få ett gott uttal än om förstaspråket är t.ex. ett asiatiskt språk. Om elevens tal ibland störs av osvensk intonation eller osvenska grammatiska konstruktioner, som leder till missförstånd, bör eleven kunna klara upp situationen med hjälp av alternativa uttryckssätt.

Svårighetsgraden på texter motsvarar vardagliga berättelser, nyhetsartiklar i dagstidningar och allmänt förekommande samhällsinformation om t.ex. konsumtion, kommunikationer, närsamhälle, sjukvård och arbetsmarknad.

När det gäller elevens skriftliga förmåga bör eleven inte endast kunna uttrycka sig på ett enkelt språk utan även kunna formulera mer avancerade tankar på ett språkligt mer utvecklat sätt. Om eleven väljer enkla formuleringar bör de grundläggande grammatiska strukturerna vara korrekta, men det är förklarligt och acceptabelt att den språkliga korrektheten rubbas när eleven försöker sig på komplicerade tankar och formuleringar.

Den språkliga nivån eleven bör ha uppnått kan beskrivas så här:

I elevens språk dominerar bland ordklasserna de innehållstunga orden substantiv och verb framför adjektiv. Adjektiven kan dock användas på ett adekvat sätt. Partikelverb förekommer och även mindre vanliga verb och eleven har en ganska god variation i användningen av prepositioner och känner till svenska ordbildningsregler. Olika typer av attribut används, både framförställda och efterställda, men eleven kan någon gång visa osäkerhet vad gäller enstaka ändelser och genusval. I stort kan eleven tillämpa regler för meningsbyggnad och ordföljd. Bisatser förekommer och även varierade satsfogningar, spetsställda bisatser och satsförkortningar. Eleven behärskar i någon mån textbindning, dvs. förmåga att använda logiska sambandsord och markörer av olika slag.

Samhällsinformation i vid bemärkelse är det centrala innehållet i undervisningen, och detta innehåll integreras med språkundervisning genom att eleverna får möjlighet att träna språkligt och socialt komplicerade situationer.

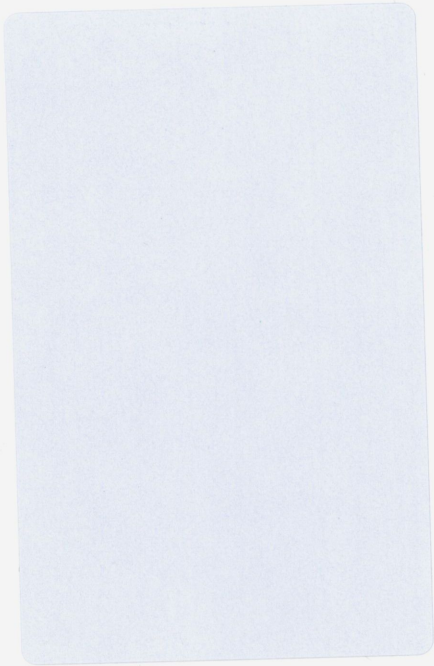
Skolverkets föreskrifter om betygskriterier för nationell kurs i kärnämnet svenska som andraspråk

Betygskriterier för svenska som andraspråk i grundläggande vuxenutbildning

Kurs: Svenska som andraspråk

Godkänd

- Eleven har ett adekvat ord förråd och kan anpassa detta till olika situationer. Ett tillräckligt bra uttal, förmåga till sammanhängande framställning och god språkriktighet gör att eleven aktivt kan delta i samtal och diskussioner i vardags-, studie- och yrkessituationer och kan bli förstådd.
- Eleven kan uppfatta innehållet i och diskutera TV- och radioprogram av vardaglig karaktär.
- Eleven kan formulera sig sammanhängande, välstrukturerat och ganska korrekt i skrift i olika sammanhang, för olika behov och till mottagare av olika typ.
- Eleven kan läsa och förstå innebörden i texter av varierande karaktär och ganska väl redogöra för och diskutera innehållet, textens syfte och dess bakgrund och tillkomst.
- Eleven visar insikt om svenska förhållanden och svenskt kulturarv.
- Eleven har ett aktivt förhållningssätt till andraspråksinläringen.
- Eleven kan använda hjälpmedel för att förbättra sitt språk och söka kunskaper samt med handledning planera och utvärdera sina studier.

Sfi och Grundläggande vuxenutbildning

Sfi och Grundläggande vuxenutbildning är ett samlingshäfte med utdrag ur Statens Skolverks Författningssamling (SKOLFS). Styrdokumenten för dessa två skolformer har hittills funnits i flera olika publikationer och varit svåra att hitta. De finns nu också att hämta på Skolverkets hemsida <http://www.skolverket.se>

Viktigt att notera är att texterna i häftet är utdrag ur de styrdokument som gäller just nu, mars 1998. Styrdokumenten på Skolverkets hemsida kommer i fortsättningen att uppdateras så snart som ändringar och tillägg görs.

Skolverket

Postadress: 106 20 Stockholm. Telefon: 08-723 32 00. Telefax: 08-24 44 20.
www.skolverket.se